

// SLIK TENKER MATTILSYNET S. 19

// STØTTE TIL GENREDIGERING S. 39

// KOLS? BONDELUNGE? STØVFEBER? S. 14

ALL SLAKTEGRIS INN I VELFERDSPROGRAM I ÅR | S. 26

VIL HA FLERE SLAKTEGRISPRODUSENTER | S. 33

Førskål

Praktisk krybbe til yoghurt.
Enkel å gjøre ren.

AGRO
TEKNIKK 2018

Vi er der!
8.-11. november

Nuklo-spray yoghurt

- Høyere tørrstoffopptak fra dag 1
- Flere avvente grisunger pr. kull
- Større fravenningsvekt
- Lettere overgang fra melk til tørt fôr
- Melkeråstoff levert av TINE

Nuklo-spray spe-grismelk

- Flere som overlever! Sprayfo fremmer en aktiv immunitet. Bedrer fôropptaket
- og øker fravenningsvekten
- Melkeråstoff levert av TINE

Pig-Star aroma

Med rustfritt kjede.
Aktiviserer grisene.

Klimabokser for rånesæd

Praktiske bokser. Innstilt på 17°, kan justeres.

30 ltr - 75 tuber.

48 ltr - 90 tuber.

Triple-FER er et jerntilskudd som strøs i bingen og stimulerer rodetrangen

- Triple-FER inneholder lett opptakelig jernkomponenter, diarehemmende stoffer, melkesyrebakterier og vitaminer, stimulerer opptaket av jern.
- Triple-FER strøjern erstatter anvendelsen av jerninjeksjon eller pastatildeling ved tre tildelinger pr. kull.
- Tildelingen er enkel ved at pulveret strøs på gulvet.

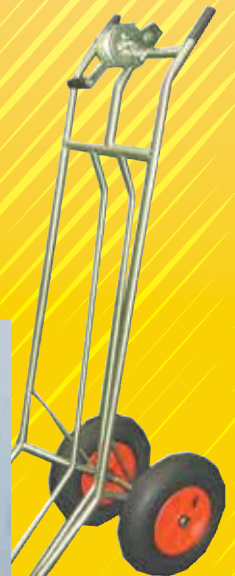
Strøjern til smågris

Kadavervogn

Rustfritt stål.

Nå med to styrehjul som gir stabil håndtering av kadaver.

Vognens bredde 45 cm.

Ombygging av eksisterende våtfôringsanlegg

Vi tilbyr ombygging av eksisterende våtfôringsanlegg til Big Dutchman-anlegg

Big Dutchman våtfôringsanlegg
– et robust og velfungerende anlegg med praktiske løsninger.

Big Dutchman restløs våtfôring
Vann i rørstreng mellom utfôringer gir bedre fôrkvalitet. Ingen gjæring av restmengder i rørstreng. Mindre tap av aminosyrer som igjen gir lavere fôrforbruk/bedre tilvekst og økt dekningsbidrag.

www.fjossystemer.no

Fjossystemer støtter kombinertlandslaget

FJØSSYSTEMER

Bonden og dyrenes førstevalg

Øst
2634 Fåvang
Tlf. 61 28 35 00
ost@fjossystemer.no

Sør
3178 Våle
Tlf. 33 30 69 61
sor@fjossystemer.no

Vest
4365 Nærbø
Tlf. 51 43 39 60
vest@fjossystemer.no

Nordvest
6770 Nordfjordeid
Tlf. 57 86 25 05
nordvest@fjossystemer.no

Midt
7473 Trondheim
Tlf. 72 89 41 00
midt@fjossystemer.no

Bygg
2634 Fåvang
Tlf. 61 28 35 00
bygg@fjossystemer.no

DIVERSE	Norsvins nye styre 6	6
	– Vi må gjenvinne tilliten [norsvins årsmøte] 30	30
	Prisdrøys i Norsvins årsmøte 31	31
	– Et av våre beste år [norsvins årsmøte] 33	33
	Gode regnskapstall for 2017 [norsvins årsmøte] 33	33
	Vil ha flere slaktegrisprodusenter i folden [norsvins årsmøte] 35	35
DRIFTSLEDELSE	Rett handling til rett tid [styremedlemmets sak] 6	6
DYREVELFERD	– Forbrukerne bryr seg 20	20
	Slik tenker Mattilsynet 21	21
	Hva skjer hvis intet skjer? 22	22
	– Grisen bestemmer hvor mye som trengs 23	23
	Veterinæren som sparringspartner 24	24
	Slik gjør vi det 24	24
	Fjøslogg, veterinærbesøk og merkeordning 25	25
	Flere dyreeiere må avvikle 26	26
	Flere får gebyr og forbud 27	27
	All slaktegris inn i velferdsprogrammet i år [norsvins årsmøte] 28	28
	«Alle må oppføre seg som folk» 29	29
FORSKNING	Får støtte til genredigering 19	19
HELSE	Ta vare på lungene dine [tema: helse, miljø, sikkerhet] 11	11
	Helsesjekk avslørte Inger-Lises astma [tema: helse, miljø, sikkerhet] 12	12
	Kastet røykpakka, kjøpte Powercap [tema: helse, miljø, sikkerhet] 14	14
	KOLS? Bondelunge? Støvfeber? [tema: helse, miljø, sikkerhet] 15	15
	St. Olavs Hospital utreder mange [tema: helse, miljø, sikkerhet] 16	16
	Alle bør tegne NAV-forsikring [tema: helse, miljø, sikkerhet] 17	17
	Vær obs på muskel- og skjelettlidelser [tema: helse, miljø, sikkerhet] 18	18
	Jernmangel forringer tilveksten etter avvenning 36	36
	Reduserer MRSA-smittefare 38	38
	Redusert antibiotikabruk 38	38
	Blåspray kan være forbudt 39	39
LEDER	Hvor går svinenæringa? 5	5
	Økt interesse for slaktegrisbonden 5	5
NÆRINGSPOLITIKK	Vi må løfte blikket [direktøren direkte] 10	10
UTDANNING OG KOMPETANSE	Eiendomsrett, bruksrett, rett til å sette opp bom og kreve bompenger [jusspalten] 40	40

Forsidebilde: Bruk av strø og rotmateriale er viktig for at grisen skal få tilfredsstillt et av sine naturlige behov. Her har ei drektig purke gravd seg ned i godsakene.
[Foto: Tore Mælumsæter]

FAGBLAD FOR SVINEPRODUKSJON

Bladet utgis av Norsvin. Bladet er medlem av Fagpressen og redigeres etter Redaktørplakaten.

Adresse: Storhamargata 44, 2317 Hamar
Telefon: 62 51 01 00 e-post: svin@norsvin.no

Ansvarlig redaktør: Tore Mælumsæter
Telefon: 906 48 563 e-post: tore.m@norsvin.no

Journalist: Frilanser Erling Mysen
Telefon: 905 77 560 e-post: er-mys@online.no

Abonnement: Mai Liss Grimsrud
e-post: mai-liss.grimsrud@norsvin.no

Annonsealg: Arne Henrik Sandnes, Ahs
Tiurveien 24, 2380 Brumunddal
Telefon: 995 18 760
e-post: ahs@ahsmedia.no

Produksjon:
Hamar Media avd. Nydal
Antall nr. per år: 9 tidsskrifter
Pris/år (inkl. Svineportalen):
kr 780,- for medlemmer
kr 880,- for ikke-medlemmer
kr 470,- for studenter/elever
Kun Svineportalen ikke medlem kr 750,-
Kun Svineportalen medlem kr 650,-

Bankgirokont: 6161.05.56093

- Husk å melde adresseforandring!
- Oppgi kundenr. ved henvendelse til oss.
- Abonnement er bindende til skriftlig oppsigelse foreligger.
- Ikke-kommersiell gjenbruk av redaksjonell tekst er tillatt når Svin oppgis som kilde.

Norsvinansatte:
Adm. direktør Olav Eik-Nes, 951 09 167 olav.eik-nes@norsvin.no
Organisasjonssjef Gustav Grøholt, 916 49 345 gustav.groholt@norsvin.no
Overveterinær Peer Ola Hofmo, 917 48 833 peer-ola.hofmo@norsvin.no
Kommunikasjonssjef Marte Evju, 901 54 926 marte.evju@norsvin.no
Avlssjef Erling Sehested, 911 00 314 erling.sehested@norsvin.no
Fag- og seminsjef Målfrid Narum, 909 14 566 maalfrid.narum@norsvin.no
Ansv. redaktør Tore Mælumsæter, 906 48 563 tore.m@norsvin.no
Seniorkonsulent Ingris Dyrer Johan Haug, 977 51 725 dyre-johan.haug@norsvin.no
Seniorkonsulent Ingris Solveig Kongsrud, 977 07 618 solveig.kongsrud@norsvin.no
Produksjonssjef Svein Erik Stavne, 915 29 210 svein-erik.stavne@norsvin.no
Øvrige ansatte, kontakt sentralbord: (+47) 62 51 01 00

Vakttelefon distribusjon: 908 52 120
Betjent: man – fre 08:00 – 16:00 (15:30) lør – søn 08:00 – 12:00

TORE MÆLUMSÆTER
ansvarlig redaktør

Tore Mælumsæter

VI MENER:

«Purketallet må ned de nærmeste åra. Og fornyelse krever tiltak.»

Hvor går svinenæringa?

Det ser ut til å bli alvor igjen.

På kort sikt ser ikke prognosene bra ut. Økonomien til svineprodusentene er i øyeblikket langt dårligere enn i de to foregående årene. Ved markedsbalanse kunne utbetalingsprisen til bonde vært ei krone mer per kilo. Det trekkes også ei drøy krone per kilo i omsetningsavgift.

Utfordringen i vår er ikke å øke målpriser som likevel ikke kan tas ut, men å finne verktøy som kan bidra til å redusere overskuddet, heve prisuttaket og redusere trekket i omsetningsavgift framover.

På mellomlang sikt er som kjent realiteten at dagens eksportmulighet på 1900 tonn forsvinner i løpet av 2021, og allerede neste år skal vi fase inn en EU-import på 300 tonn ribbe. Hva som skjer med målprismodellen på svinekjøtt avhenger blant annet av når handlingsrommet i gul WTO-boks blir borte.

Men hva er egentlig de sterkeste utviklingsdriverne i norsk svineproduksjon? Forbruksutviklingen av svinekjøtt er selvfølgelig viktig, men vanskelig å forutsi. Det vi vet litt om er derimot hvordan vi sjøl utvikler produksjon og verdiskapning i næringa.

Siden 2013 og fram til i dag produserer norske purker tre flere avente smågriser i gjennomsnitt. Det er lite som tilsier at denne utviklingen ikke fortsetter også de fem neste åra. Hvis vi sier at vi i dag har cirka 65 000 årspurker i Norge, betyr dette at vi produserer nærmere 200 000 flere griser om fem år. Hvis kjøttforbruket ikke utvikler seg i forhold til i dag, betyr dette at purketallet må ned med om lag 10 prosent.

En annen sterk driver er investeringslysten. De siste åra er det ikke bygd mye nytt i smågrisproduksjonen. Og bankene setter som regel foten ned for de få som faktisk har ønsket å bygge.

Vi hører om eksisterende produsenter som vurderer å legge ned. Mange gjorde investeringer på 2000-tallet når løsdriftskravet ble faset inn, men har kanskje gjort lite etterpå. De står derfor overfor store investeringer om de skal fortsette.

Så hvordan skape bærekraft og utvikling framover? Fornyelse må til. Overgang til enda friskere dyr (SPF) vil gi fornyelse og forbedring. Men det vil kreve at det utvikles støtteordninger til investeringer for å få ei enda mer bærekraftig og dyrevennlig næring.

Økt interesse for slaktegrisbonden

Aldri så galt at det ikke er godt for noe. Hardkjøret mot slaktegrisprodusentene i Rogaland har vært tøft for de som har stått i det. Men det har også vært nødvendig, først og fremst av hensyn til dyra selvfølgelig, men også av hensyn til alle som jobber i svineproduksjonens verdikjede.

Det som er avdekket har fått veldig mange i denne verdikjeden opp av godstolen, og det popper opp veldig mange gode og konstruktive idéer til nye rutiner fra slakterier, produsenthold og andre for å sikre og tryggere og bedre dyrevelferd.

I kjølvannet av det som ble avdekket i høst, har det vært et utall med møter, kurs og samlinger hvor dyrevelferd har vært hovedtemaet. Det har bidratt til å øke forståelsen for andres ståsted og rolle. Også medias rolle har vært tema for diskusjon. Mange har vært fortørnet over billedbruk og liknende. Men alle med mediebakgrunn vet godt at dokumenter er mer enn skrevne brev og rapporter. Lydlogger, bilder, videoopptak, regneark m.m. er dokumenter i offentlighetslovens forstand.

Vi tror fortsatt at de aller fleste produsenter setter sin ære i å gjøre jobben sin samvittighetsfullt og ordentlig, men vi har alle godt av å få et spark bak for å skjerpe oss ytterligere.

Det er selvsagt ubehagelig å få offentlighetens søkelys rettet mot seg, men slik fungerer et åpent samfunn. Alle som driver virksomheten sin ordentlig tåler innsyn. Og hvis de tror at de ikke gjør det, så må de snarest gjøre noe med rutinene sine.

Norsvins nye styre

NYTT STYRE: Slik ser Norsvins nye styre ut etter årsmøtet 2018. Fra venstre Per Fredrik Bang, Nordland, Solveig Kongsrud, ansattvalgt, Dyre Johan Haug, ansattvalgt, styreleder Geir Heggheim, Rogaland, nestleder Linda Gjerde Myren, Møre og Romsdal, Beate Menes Didriksen, Vestfold og Tor Henrik Jule, Trøndelag. [Foto: Tore Mælumsæter]

STYREMEDLEMMETS SAK

Rett handling til rett tid

Undertegnede hadde gleden av å snakke om dette temaet under Gris i 07 som ble avholdt i Trondheim. Dette gikk mest på sjekklister for arbeidsrutiner i grisehuset, og hva som skulle gjøres når.

Disse listene er utviklet en del hos meg, og mange har i dag gode rutiner for å sikre at de ulike arbeidsoperasjonene blir utført til riktig tid selv om besetnings-eier skulle bli fraværende.

Med større enheter er det nå enda viktigere at vi alle tenker over hvordan vi sikrer at alt som skal gjøres i grisehuset virkelig blir gjort, og også dersom krisen rammer; hvordan er det for en ukjent person å komme inn i grisehuset og ta over drifta?

Nå har det i det siste blitt mer snakk om dyrevelferd, bruk av strø og rote-materiale, og at syke dyr må på «bli-frisk-binge», eventuelt avlives. Slakteriene og Animalia har utarbeidet sjekklister som er tenkt brukt som dokumentasjon for å vise hva vi gjør med syke dyr.

Men til syvende og sist så sitter det meste mellom ørene på hver enkelt dyreeier. Hvordan ønsker jeg at mitt dyrehold skal bli oppfattet? Kan jeg til enhver tid ta imot besøkende og stolt vise fram produksjonen min? Jeg tror det er dette vi må tenke nøye gjennom, i tillegg til å bruke sjekklister.

Jeg har gjennom mange år vært tillitsvalgt i Norsvin, både som fylkesleder og vara til styret i Norsvin SA. Nå var tiden kommet til å tre inn i styret, og jeg takker for støtten som ble gitt på årsmøtet. Jeg er klar til å bidra, og håper at mange finner det fornuftig å bruke meg som en talsmann til beste for norsk svinproduksjon. Ta kontakt – jeg har telefon med både epost, sosiale medier og sms. Det går til og med an å ringe til den!

TOR HENRIK JULE
Styremedlem Norsvin

RF/GP INNREDNINGER

- ◆ Tett og robust
- ◆ Rustfrie stolper og beslag
- ◆ For alle driftsløsninger og driftsopplegg. Samt raser og størrelser.
- ◆ Nytt smågrishjørne i ulike utførelser, optimal betjening og håndtering av dyra
- ◆ Ergonomisk betjening av stengeluke
- ◆ Forum Flex versjon med mulighet for fiksering ved grising og behandling
- ◆ Skiller leveres prefabrikkert på mål ferdig montert med angitt fall.
- ◆ Skreddersøm, utstyr etter ønske.

Reime

Foring - Klima - Mølleri/kornbehandling - Driftskontroll- farmlog

SKIGLD

NYHET !

Skiold DM fordeling gir deg mulighet for å styre mølle/ blandedlegg, tørrforing, multifase foring, våtforing inklusiv restløs i en og samme styring med oversiktlig og brukervennlig betjening. Våtforing med automatisk regulering av formengde til slaktegris

Skiold Klimastyring gir deg full kontroll på klimaet i grishuset. Kostnadseffektiv og enkel bruk . Ulike løsninger for filtrering av innluft mhp. SPF, inngår og i programmet.

Reime Landteknikk

Lidenskapelige og kompetente folk

Tlf. 51 56 10 80

www.rlteknikk.no

Usunn uvitenhet om grensehandel

«Da Helsedirektoratets kostholdsundersøkelse høsten 2017 viste at sukkerforbruket går ned, jublet både helsemyndighetene og norsk dagligvarehandel. Den dramatiske norske avgiftsøkningen flyttet jubelen til svenskesiden av grensen».

Det skriver direktør Ingvill Størksen i Virke dagligvare i bladet Dagligvarehandelen. Norsk dagligvarebransjes årelange innsats for å redusere salt, sukker og skadelig fett i norsk kosthold, ble belønnet med at myndighetene legger til rette for storstilt import av nøyaktig de samme varene fra utlandet, hevder hun.

Selger 30 prosent mer brus

Nordens største dagligvarebutikk, Nordby supermarked rett sør for Svinesundgrensen, har økt brussalget med 25–30 prosent i volum så langt i år. Helseeffekten av den økte sukkeravgiften blir det stikk motsatte av hva regjeringen ønsket, kommenterer direktør Petter Nome i den norske Bryggeri- og Drikkevareforeningen.

2017 ble et rekordår for grensehandelen i Strømstad. Nå planlegges det å gjøre handelsområdet dobbelt så stort. Nordby Shopping står alene for en omsetning på over fire milliarder kroner. 90 prosent av kundene kommer fra Norge.

Nedprising ga mindre matsvinn

I 2017 reddet Meny-kjeden 1237 tonn spiselig mat fra å ende i avfallskontainerne gjennom blant annet nedprising av varer. Dagligvarehandelen skriver et verstingene når det gjelder matvaresvinn er frukt, grønt og bakvarer.

Lønner seg med lavere slaktevekter

Alle de store slakteriene har grunnet overproduksjon nå redusert betalingen for griser med høye slaktevekter.

I Nortura gjelder dette nå griser over 83 kg. Prisen er redusert fra 1,30 til 1,60 pr. kg for griser med slaktevekt fra 83 til 90 kg. Fra 90-95 kg går prisen ned kr 2,80 pr kg. Nortura gir dermed sin høyeste pris fra 67 til 83 kg. Maks puljetillegg oppnås ved levering av minst 80 griser. Puljetillegget og hvor mange en må levere for å få maks tillegg betyr en del for hvor tunge enkelte griser blir

I Fatland får du makspris ved levering av slakt mellom 75 og 85 kg. Vekter over 85 til 90 kg gir 1,50 øre lavere pris, og hvis vekta er 90–95 kg kr 2,50 lavere. Slaktevekt fra 69 til 75 kg betyr 70 øre lavere pris. Maks puljetillegg får du ved levering av minst 90 griser.

I Furuseth må du levere 100 gris for å få maks tillegg (ned fra 120). I Furuseth får du makspris fra 80 til 90 kg slaktevekt. Griser fra 67–80 kg oppnår 70 øre lavere pris. Griser over 90 kg går ned kr 3,50 per kg i pris. Generelt betyr dette at det lønner seg å sikte på vekter rundt 80 kg eller litt under i Nortura og Fatland og noen kilo høyere i Furuseth.

PRISER NED: Alle de store slakteriene reduserer betalingen for griser med høye slaktevekter.

Lerum fikk avgiftssjokk

Den kraftige veksten i avgiften på alkoholfrie drikkevarer fra nyttår ører har sendt sjokkbølger inn i familiebedriften Lerum.

På en konferanse ved Norges Handelshøyskole fortalte administrerende direktør Trine Lerum at bedriften må betale 40 prosent mer i avgift, skriver Dagligvarehandelen. I år må Lerum betale 56 millioner kroner i avgift for saften den produserer.

MILLIONENE TRILLER: I år må Lerum betale 56 millioner i avgift for saften selskapet produserer.

Landbrukskvinner investerer

Omlag halvparten av alle tilskot over investerings- og bedriftsutviklingsordninga i landbruket blei løyvd til kvinner i 2017.

Dei siste åra har tilskot til kvinner vore stabilt høge.

Det viser tal frå Innovasjon Noreg. Lokalmat, investeringsverkemidla i landbruket og Utviklingsprogrammet forvalta av Innovasjon Noreg er målretta verkemiddel for å stimulere til gründer-

skap og bedriftsutvikling i landbruket. Nærmare 80 prosent av alle investeringstilskot innan andre landbruksbaserte næringer gjekk til kvinner i 2017. Andre landbruksbaserte næringer er det som ikkje reknast som «tradisjonelt» landbruksbasert reiseliv, og Inn på tunet er døme på dette. Innanfor Utviklingsprogrammet gjekk over tre fjerdedelar av alle tilskot til bedriftsnettverk og vekstordning til kvinner. I Aust-Agder gjekk heile 72 prosent av alle investeringstilskot i landbruket til kvinner.

Kvinner satsar og tradisjonelt

Innan investeringar i tradisjonelt landbruk er delen kvinnelege tilskotsmottakarar også høg, med 48 prosent. Dette er ein auke på sju prosentpoeng sidan 2015.

Investerings- og bedriftsutviklingsmidlane i landbruket er forvalta av Innovasjon Noreg, og skal støtte opp om investeringar og bedriftsutvikling innan både tradisjonelt landbruk og andre landbruksbaserte næringer. For 2018 er det avsett totalt 634,5 millionar kroner til ordninga over jordbruksavtala. Næringsutøvarar under 35 år og kvinner er prioritert i delar av regleverket. Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping skal skape vekst innan lokalmat, reiseliv, reindriftsnæringa, Inn på tunet, Innlandsfiske og andre landbruksbaserte næringer. For 2018 er det avsett totalt 110,7 millionar kroner til ordninga.

PRIORITERT: Næringsutøvarar under 35 år og kvinner prioritertast i regelverket.

Auka investeringar i landbruksbygningar

Investeringane i driftsbygningar i jord- og hagebruk auka frå 3,5 til 4 milliardar kroner frå 2014 til 2016.

Talet på jordbruksbedrifter som investerte i driftsbygningar auka frå 5.400 i 2014 til 7.000 i 2016.

– Det er dette som over tid sikrar rekrutteringa til norsk matproduksjon. Derfor er dette gledelege tal. Mi viktigaste oppgåve som landbruks- og matminister er å få unge menneske til å ha tru på næringa, og vilje til å satse, seier landbruks- og matminister Jon Georg Dale.

Voksenagronomopplæring

Det blir nå etablert tilbud om voksenagronomopplæring etter nasjonal modell over hele landet. 14 fylkeskommuner har fått tildelt midler for å etablere tilsammen 370 skoleplasser med tilbud om voksenagronomopplæring i regi av fylkeskommunale naturbruksskoler.

Det er stor etterspørsel etter tilbud om agronomutdanning for voksne. Det er mange som overtar eller kjøper gard i voksen alder, og som gjerne har en annen bakgrunn fra tidligere.

Ungdom søker seg til landbruket

For fjerde året på rad er det økende interesse for landbruksfag på videregående skoler. Dette går fram av de nasjonale søkertallene for videregående opplæring. Fra 2017 til 2018 er det seks prosent økning i søkertallet til programfaget naturbruk. Fra 2016 – 2018 er økningen 16 prosent.

DIREKTØREN DIREKTE

Vi må løfte blikket

I forberedelsene til årets jordbruksforhandlinger oppfordrer bondelagets leder til å tenke nytt og langsiktig ved prioritering og utforming av kravene. Dette er kloke ord, hvor målet er å styrke matproduksjonen og landbrukets rammebetingelser som ei viktig og langsiktig næring.

OLAV EIK-NES
adm. direktør Norsvin

De siste måneders hendelser og fokus knyttet til episoder rundt dårlig dyrevelferd i norsk svineproduksjon viser oss hvor sårbare vi er, og at fallhøgden er høy. Næringa tar dette på høyeste alvor, og har derfor iverksatt flere tiltak som skal bringe næringen inn på riktig spor, og det er bra. Samtidig er det viktig å løfte blikket fra de daglige utfordringene til muligheter i et framtidsperspektiv, der stikkordet er bærekraftig utvikling for norsk svineproduksjon. Ei bærekraftig utvikling som beskriver hvordan vi klarer å leve opp til vårt samfunnsansvar som matproduserende næring, der hensynet til klima, folkehelse, dyrehelse og dyrevelferd blir ivaretatt som en større integrert del av det å produsere mat. Ei utvikling som i enda større grad enn i dag kommer til å prege framtida, og som etter min mening kommer raskere og nærmere for hvert år som går.

Hvordan møter vi så denne utviklingen? Jeg mener vi står oss på å ta dette på høyeste alvor i prioriteringene framover. Samfunnet endrer seg hele tiden. Forbrukere og politiske myndigheter vil stille nye og større krav til oss som matproduserende næring. Krav til at vi som næring skal bidra til en mer klimavennlig matproduksjon, bedre dyrehelse og mattrygghet, dokumentert sporbarhet, sunne produkter god dyrevelferd og dyreetikk.

Etter min mening har norsk svineproduksjon et godt utgangspunkt og gode forutsetninger til å møte ei framtid med krav til økt bærekraft. Gjennom mange år er det lagt ned et stort arbeid med å utvikle et avlsmateriale som kombinerer effektivitet og dyrevelferd, et betydelig arbeid i å styrke og forbedre vår dyrehelse, med mindre bruk av medisiner og økt mattrygghet som resultat. I tillegg har vi en produksjonsstruktur og geografisk plassering som er unik og gir store muligheter. Til sammen er dette en solid plattform å bygge videre på i det videre arbeidet med å oppfylle samfunnets forventninger til næringen vår som ei bærekraftig framtidsetta næring.

Norsvins ambisjon om 100 prosent SPF i norsk svineproduksjon innen 2030 vil være det viktigste redskapet i arbeidet med å realisere de nevnte bærekraftmålene, som klimavennlig matproduksjon, bedre dyrehelse, mindre medisinbruk, økt mattrygghet og bedre dyrevelferd.

En visjon der en virkelig tør å løfte blikket med mål om å utvikle ei næring som tar forventningene om framtidig bærekraft i matproduksjonen på alvor. Norsvin har derfor løftet dette fram overfor forhandlingspartene ved årets jordbruksforhandlinger. Forslaget er at det stilles midler til disposisjon for svineprodusenter som ønsker å konvertere fra konvensjonell helsestatus til SPF helsestatus.

Dette er å ta det norske samfunn og norsk landbruk på alvor. Forventningen til at dette prioriteres er derfor store.

Ta vare på lungene dine

Mange svineprodusenter tilbringer timevis i tildels støvete og fuktige miljøer. Over tid kan slik eksponering føre til astma eller andre alvorlige lungesykdommer og helseproblemer.

På de neste sidene vil du finne artikler som belyser noe av det svineprodusenter sliter med når det gjelder arbeidsmiljøet.

Helsesjekk avslørte Inger-Lises astma

– Det fungerer greit med munnbind nå. Men jeg hadde slimpropper og hoste før jeg fikk satt navn på problemet, sier Inger-Lise Varhaug.

TORE MÆLUMSÆTER
Hå, Rogaland

Grisebøndene Inger-Lise og Arvid i Varhaugveien i Hå kommune på Jæren har drevet med gris og melkeproduksjon i mange år. Inger-Lise slet med litt slimpropper og «grisehoste» av og til, men visste egentlig ikke hva det var og at det var noe som feilte henne.

– Men jeg har vært med i Bedriftshelsettjenesten på Bryne i mange år. Det var en rutinesjekk der som avslørte at lungekapasiteten ikke var bra. Da gikk veien til en lungespesialist, og vi testa ut effekten av ulike medisiner. Medisineren hjalp nok, for jeg følte meg atskillig bedre, sier Inger-Lise.

– Men du hadde også prøvd å gå med en såkalt power-cap på hodet som skulle skjerme åndedretsorganene for støv?

HJELPER: Også mannen Arvid har slitt litt med bihulebetennelse og fjøstøv. Men han har fått hjelp av en nesenspray som han har brukt i mange år.

– Ja, det er riktig. Men den veide 400 gram, og var i praksis veldig slitsom å ha på hodet hele tida mens du jobbet. Jeg har kastet den, og jeg har forsøkt noen andre løsninger også som jeg ikke synes var så gode å bruke, sier Inger-Lise.

Men så kom hun over et firma som har spesialisert seg på munnbind. Dette er engangsmasker som kan brukes i en del timer, og er ganske OK å ha på seg.

HJELPER: – Dette er en enkel og grei måte å beskytte seg på, synes Inger-Lise Varhaug. Dette er ei engangsmaske som godt kan brukes i noen timer.

– Masken dekker nese og munn, og jeg kjøper den rett og slett på Staples på nettet. Det er billigere enn på apoteket, sier Inger-Lise.

Mannen Arvid har ikke vært så plaget som henne, men også Arvid har slitt med bihulebetennelser som er forsøkt stukket opp. Men i mange år nå har han brukt en nesenspray, og det har hjulpet. Arvid er ganske sikker på at det er fjøstøvet som er årsaken. For når han er på ferie så merker han lite eller ingenting til problemene.

Vi eksponeres hver dag

Mennesker er eksponert for diverse partikler daglig. Disse partiklene finnes i både miljøet rundt oss og i arbeidsmiljøet.

Imidlertid er konsentrasjonen ofte mye høyere i arbeidsmiljøet enn andre steder. Slike eksponeringer kan ha helseeffekter på luftveiene, slik som KOLS og astma, men også andre typer helseeffekter.

Statens Arbeidsmiljøinstitutt (STAMI) utfører kjemiske analyser av luft og biologiske prøver i forbindelse med vurderinger av arbeidsmiljøet. Instituttet utfører dette for bedriftshelsettjenester, HMS-avdelinger, konsulentsfirmaer og andre som har behov for slike analyser. STAMI bidrar også med rådgiving i forbindelse med eksponeringsmålinger.

Instituttet har i mange av sine forskningsprosjekt fokus på luftveislidelser og luftveisproblematikk, være seg studiene er knyttet ulike former for eksponering for støveksponering i luft og helseeffekter; fra kornstøv i møller, til støv i produksjon av aluminium, fra trestøv, sementstøv og andre yrker hvor en eksponeres for støvtyper som alle kan gi astma, KOLS, lungekreft og andre typer av luftveisrelaterte lidelser.

[kilde: Statens Arbeidsmiljøinstitutt]

Kontakt din lokale Norgesfôrbedrift idag!

www.norgesfor.no

Vårt smågrissortiment:

- IDEAL Junior Oppstart
- IDEAL Junior Mild
- IDEAL Junior

IDEAL Junior oppstart med **Levende Gjær**

IDEAL Junior Oppstart er et veldig smakelig kraftfôr som er laget med tanke på de yngste grisene. Ved tidlig tilvenning til små mengder kraftfôr stimuleres utviklingen av mage og tarm, og grisens mulighet til å fordøye kraftfôr øker.

IDEAL Junior Oppstarts gode egenskaper:

- **Pre - og probiotika** - stimulerer snille og hemmer uønskede bakterier i tarmen.
- **Lett fordøyelig** med høyt næringsinnhold - inneholder melkeerstatning.
- **Smakelig** - spegrisen spiser tidligere og i større mengder.
- **Organiske syrer** - beskytter mot skadelige bakterier.
- **Rikt på** - aminosyrer, vitaminer og mineraler.

Alltid der for deg

NORGESFÔR

Kastet røykpakka, kjøpte Powercap

En av sju husdyrbønder har trolig KOLS, men mange vet ikke at de har det. Svinebonde Ole Roald Amundsen i Halden fikk påvist KOLS i 2005.

ERLING MYSEN

Vi er tilbake i år 2005. Ole Roald Amundsen skulle til legen for å fornye klasse 2-sertifikatet. Han klagde samtidig på at han hadde et problem med å bli kvitt forkjølelse uten bruk av antibiotika, samt problemer med hosting.

Ole Roald ble sendt til røntgenundersøkelse av lungene. Resultatet viste at svinebonden fra Halden hadde KOLS. En sykdom som er veldig vanlig blant de som røyker. Særlig utsatt er også de som i tillegg eksponeres for støv fra gris- eller fjørfeproduksjon.

KASTET RØYKPAKKA, STARTET Å TRENE

– Det første jeg gjorde var å kaste røykpakka. Jeg sluttet å røyke den dagen. Jeg begynte også å trene to ganger i uka (svømming), og skaffet meg Powercap, en friskluftsmaske med batteridrift og utbyttbare filter, forteller Ole Roald. 14 dager seinere gav hostinga seg.

– Jeg trodde egentlig hostinga var noe genetisk som lå til familien, sier Ole Roald. I 2018, 13 år seinere, har grisebonden i Halden slitt ut flere Powercap-masker. De brukes alltid når Ole Roald er i grisehuset, eller hvis han eksponeres for annet støv arbeid.

– Jeg liker egentlig ikke å bruke maske, jeg greier ikke å puste ordentlig, men denne føles behagelig og er enkel å bruke, forklarer Ole Roald.

MASKE PÅ: Ole Roald Amundsen i Halden tar på seg Powercap støvmaske når han går i grisehuset eller hvis han jobber i et støvmiljø. Denne type maske koster 5000 kroner.

JET GJØDSELPUMPER

NYHET!

Priser fra **56.900,-**

Hydr.lastestativ som tillegg/ekstra utstyr

Jet 2000

- Suveren omrøringskapasitet 9000 l/min v/540 rpm
- Regulerbare støtteføtter
- Regulerbar tårnhøyde 150-230 cm
- Regulerbar vinkel mellom tårn og pumperør
- Gode kutteegenskaper av silo- og fôrrester
- Leveres galvanisert

JLS mekaniske
Opstadveien 653
4360 Varhaug
Telefon 51 79 84 50
Telefax 51 79 84 51

Ring vår
selger
909 58 535
www.jls.no

Løsemiddelfri spesial-epoxybelegg for fjøs

Ved bruk av Link Flooring epoxy kan du senke byggerekostnadene med en rimeligere betongkvalitet.

Isoleringsegenskapene i epoxybelegget gjør at du kan senke gulvtemperaturen med 4,5 °C.

- Ingen tørketid – ingen produksjonsstopp
- Raskere renhold og lavere kostnader
- Vedlikeholdsritt
- Unngå «Nyhus-sjuka»
- Reduserer risiko for bogsår og leddbetennelse

35 års erfaring

Link Flooring

Mobil 452 44 885 – post@link-flooring.no

KONRTØRKE UTEN STØV

I dag har Ole Roald (67) og kona Gyda akkurat overlatt grisehuset til neste generasjon, men de driver fortsatt 700 dekar korn i egen regi og er avløsere i grisehuset. Kolsen hadde utviklet seg så mye i 2005 at bonden på Sønstegård i Halden hadde 30 prosent ned-satt lungefunksjon.

– Det har holdt seg på det nivået etter 2005. Jeg blir ikke bra, men det har heller ikke utviklet seg videre. Jeg har hele tiden jobbet hundre prosent, men blir fort andpusten hvis det skal tas i et tak. Å gå i grisehuset har vært greit, men jeg passer nok best til å kjøre traktor, tresker eller bil, sier Ole Roald.

Allerede samme år som han fikk konstatert KOLS, bygde de ny støvfri korn-tørke inne i den gamle låven. Alle binger ble bygd tette, og også eldre binger ble dekket med en type tett, sterk og pustende nylon de skaffet brukt fra Norske Skogs papirfabrikk i Halden.

STØVFRI KUTTERFLIS

I grisehuset har de gått over til mer støvfri kutterflis blandet med halvra sagflis (ikke om vinteren).

Men det viktigste tiltaket er, ved siden av å stumpe røyken, å bruke Powecap støvmaske.

– Men jeg er kanskje nøyere enn de fleste med å gjøre rein støvfilter på både tresker og traktor. På treskeren blåses filteret rent hver dag i skuronna, forteller Ole Roald.

TATT KOSTNADENE SELV

– Jeg har spurt NAV om de dekker kostnader til for eksempel Powecap

støvmaske, men de dekker ikke kostnader for selvstendig næringsdrivende som ikke er forsikret, sier Ole Roald. Nå tilbyr NAV en type rimelig forsikring for næringsdrivende og frilansere.

– Hadde jeg hatt den forsikringen i 2005 ville jeg trolig fått dekket både Powecap og en del av tiltaka på gården, sier Amundsen. Neste generasjon på gården, datteren Gunn og svigersønnen Jon, har tegnet denne forsikringen.

Tema forts. neste side

KOLS? Bondelunge? Støvfeber?

KOLS (kronisk obstruktiv lungesykdom), bondelunge («Farmers Lung») og ODTS (organic dust toxic syndrome) er tre ulike lidelser som dels blandes sammen.

KOLS er en kronisk lungesykdom som gir permanent nedsatt obstruktiv lungefunksjon. Røyking er den vanligste årsaken, men en av fem med kols har aldri røyket. Men blant husdyrbønder er imidlertid hele én av tre med KOLS ikke røykere.

Svine- og fjørfebønder har dermed økt risiko for KOLS. Trolig har 300 000

nordmenn sykdommen, men mange vet ikke om det. I starten er det ikke lett å oppdage KOLS.

Bondelunge (Farmers Lung) er en annen landbrukssykdom. Bondelunge er en allergisk betennelse (alveolitt) i nedre luftveier forårsaket bl.a. av muggsopper eller dyreproteiner. Årsaken er ofte knyttet til fuktig kornstøv, høy eller halm. Oftest er dette en sykdom man blir bra av dersom man klarer å unngå eller beskytte seg mot utløsende årsaker, men i en del tilfeller kan det føre til alvorlig kronisk sykdom. Muggen halm er ifølge ekspert Wijnand Eduard trolig det verste en kan utsette seg for.

Den tredje støvlidelsen heter ODTS eller støvfeber. Dette er trolig aller vanligst, og en del som tror de har bondelunge har ODTS. I motsetning til bondelunge er det ingen sykdom. Både bondelunge og ODTS kjenne-tegnes av tørrhoste, feber, frysninger, hodepine og leddsmerter. Pasienter med bondelunge har i tillegg ofte tretthetsfølelse i brystet eller blir tungpustet. Symptomene kommer også normalt 4–8 timer etter eksponering. Ved ODTS kan symptomene komme raskere. ODTS går over, men kommer ofte tilbake ved eksponering. ODTS kan for eksempel utløses av støv i grisehus eller gjerne ved vask av fjøs.

St. Olavs Hospital utreder mange

St. Olavs Hospital i Trondheim utreder hvert år et tosifret antall bønder med luftveisproblemer, og en del av disse har KOLS, bondelunge eller ODS.

– Alle personer får naturlig fall i lungefunksjonen etter hvert som de blir eldre, men de med KOLS får en raskere nedgang, sier Siri Slåstad. Hun er avdelingsjef ved arbeidsmedisinsk avdeling på St. Olavs hospital i Trondheim.

– Som tidligere nevnt er det ikke alle som vet at de har begynnende KOLS, så derfor møter vi ikke veldig mange av dem her ved avdelingen, men noen kommer. Vi møter også en del med luftveisplager der man ikke kan sette noen eksakt diagnose, men der vi gir råd om reduksjon av støv- og gass-eksponering og råd om riktig bruk av verneutstyr, sier Slåstad. Generelt bør

alle som daglig går i grisehus bruke støvmaske, eller helst motorassistert åndedrettsvern med støvfilter.

Den i Norge som kanskje vet mest om KOLS, bondelunge og OTDS er trolig Wijnand Eduard, opprinnelig fra Nederland. Eduard er pensjonist, men har vært professor og jobbet med støvrelaterte sykdommer ved Statens Arbeidsmiljøinstitutt. Han er fremdeles med i noen prosjekter der. Eduard tror både KOLS og ODS er veldig vanlig

blant bønder, men at bondelunge kanskje ikke er så vanlig.

– I en stor epidemiologisk undersøkelse av ca. 8500 bønder i Hedmark, Oppland og Vestfold som vi gjennomførte på 90-tallet, fant vi at KOLS var svært utbredt (14%), men færre hadde astma (4%) enn befolkningen generelt (6–8%). Men vi fant faktisk ikke noen tilfelle av ekte bondelunge. Feberanfall typisk for ODS var derimot forholdsvis vanlig, opplyser Eduard.

Svinebonde fikk astma

Haakon Bø på gården Skjegggestad i Vestfold har vært kombinert svineprodusent siden 1994. For ca. 10 år siden fikk han konstatert astma. Fortsatt driver han på som før, og er like mye i grisehuset. Stort sett holdes astmaen i sjakk.

– Jeg bruker støvmaske, særlig i kornhåndtering, men også når jeg er i grisehuset. Generelt har jeg lite problemer med astma i det daglige. Jeg merker mest ved vasking av grisehuset, særlig hvis det samtidig er rått vær ute, forklarer Bø.

Alle bør tegne NAV-forsikring

NAV tilbyr forsikringsordning for selvstendig næringsdrivende og frilansere. Ordningen er mange steder relativt ukjent, og burde vært benyttet av flere gårdbrukere.

ERLING MYSEN

Selvstendig næringsdrivende er på flere områder dårligere dekket enn ansatte i stat/bedrift hvis ulykken skulle være ute.

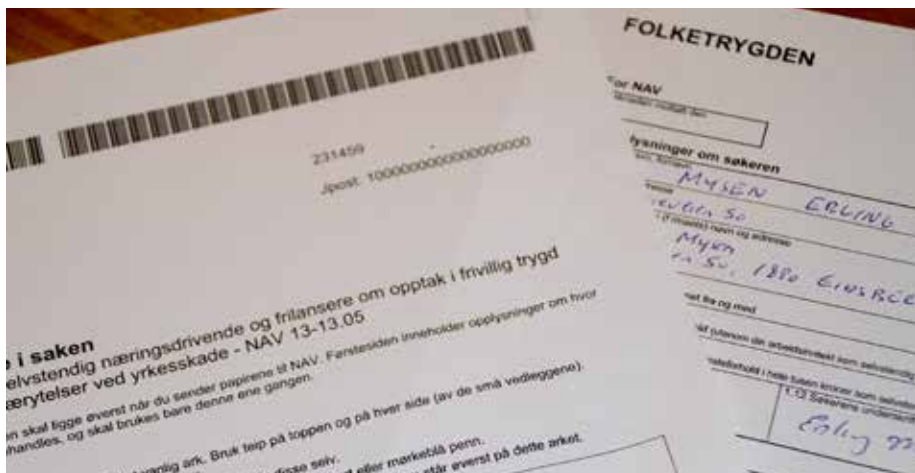
Men det finnes muligheter. Til en relativt lav årlig premie på 0,4 prosent av personinntekt kan en få en bra dekning gjennom NAV.

ANBEFALES

– Vi anbefaler alle bønder å bruke denne ordningen, sier Anlaug Wennevold, HMS- rådgiver i Norsk Landbruksrådgivning. Ordningen kan gi støtte til både fysikalsk behandling, tannlege, spesielt medisinsk utstyr og ikke minst hjelpemidler som medvirker til at en kan stå i yrket sitt videre som følge av yrkesskaden. Et eksempel kan være hvis du får KOLS. Da kan ulike tiltak på gården dekkes av forsikringen. Bondenæringen er for øvrig eneste yrkesgruppe som får dekket KOLS som yrkesskade via denne forsikringen.

BEDRE PENSJONSRETTIGHETER

Og hvis ulykken skulle være ute oppnår du også bedre pensjonsrettigheter hvis du har denne forsikringsordning.

SØKNAD: Alle bønder under 67 år kan søke om forsikring for selvstendig næringsdrivende. Alt du trenger er å fylle ut navn og personalia pluss opplysninger om inntekt på et eget skjema.

gen. Du har alltid rett til sykepenger i 250 dager. Møn-erstatning ved betydelig skade av medisinsk art kan være livet ut og utgjøre 75 prosent av grunnbeløpet (kr 93634). Det er dessuten fordeler hvis en blir ufør av yrkesskade. Og ordningen er trolig rimeligere enn andre lignende forsikringsordninger.

– Folketrygden forvalter ordningen, og hensikten er ikke å tjene penger, opplyser Wennevold.

UKJENT ORDNING

Ordningen med forsikring for selvstendig næringsdrivende ble opprettet i 1997, men er likevel ikke veldig godt kjent i landbruket.

– Vi opplever at mange av våre kunder ikke har hørt om ordningen, forteller Wennevold. I motsetning til en del

andre ordninger som blir dyrere med økt alder, er det her samme sats. Du kan tegne forsikring helt til du er 67 år, hvis du har personinntekt på minst «grunnbeløpet». Søknadsskjema fås av NAV, eller kan lastes opp via NAVs nettsider.

Anlaug Wennevold anbefaler også husdyrprodusenter å melde seg inn i HMS-tjenesten til Norsk landbruksrådgivning.

– Generelt er det en stor fordel å oppdage sykdom og skader på et tidlig tidspunkt som mulig (KOLS er et godt eksempel hvor dette er viktig). Her kan vi og våre bedriftsleger hjelpe til. Vi har dessuten et enestående samarbeid med arbeidsmedisinsk avdeling på St. Olav hospital i Trondheim som utreder bønder med symptomer som KOLS, astma eller annet, sier Wennevold.

EP-COMFORT LINK » Løsemiddelfri epoxy-belegg for grisefjøs

- » Tørt gulv raskere
- » Bedre renhold og sikker hygiene
- » Vedlikeholdsfritt
- » Beste våpen mot Ny-hus syken
- » Minsker leddbetennelse, konk og PH sår
- » Egnet for nybygg og rehabilitering
- » Mykere underlag i bingene gir komfort
- » Bedre isolering for temperatur

Belegget er raskt og sikkert å installere og gir bedre trivsel for dyra. Rimelig og sikker investering som lønner seg fra første dag.

Vi har også totalt produkt-system for hele fjøset ditt.

Vi er lokal og total i hele Norge.

Ring for gratis befaring og uforpliktende tilbud nå.

Tlf: 414 00 006

Mail: werner@skancke.no

2305 Hamar

Vær obs på muskel og skjelettlidelser

Hans Nummestad er svinebonde i Rakkestad, og også leder i Landbruksstjenester Østfold.

Han er opptatt av å forebygge skader og sykdom. – Bruk godt fottøy med gode støtdempa såler i grisehuset, anbefaler Nummestad.

ERLING MYSEN

Personer som år etter år går timesvis på betonggulv i grisehus bør tenke gjennom hva de har på føttene. Etter hvert som vi blir eldre kan det fort komme plager i for eksempel knær og hofter. Fottøyet kan være en medvirkende årsak.

– Muskel og skjelettlidelser er en viktig årsak til sykdom og skader i landbruket. Men mye kan forebygges. Start med fottøyet, anbefaler svinebonde Hans Nummestad. Kjøp de støvlene som passer dine føtter best. Og bytt ut standardsålene med gode såler.

– Du kan bruke gode såler fra joggesko eller kjøpe spesialsåler. Jeg bruker spesialsåler som er støtdempende, opplyser Nummestad.

MØKKASKRAPE MED LANGT SKAFT

Ellers kan daglige arbeidsrutiner ved for eksempel møkkaskraping være viktig.

– Jeg prøver å ha svikt i knærne og bruke hele kroppen. Jeg har også møkkaskrape med ekstra langt skaft for å kunne jobbe mer oppreist og med mindre belastning, forklarer Nummestad. For personer over 180 cm kan dagens standardskaft bli i korteste laget. Enkelte leverandører tilbyr skraper med lengre skaft. Nummestad kjøper sine lange skaft hos Tunby. En annen detalj er at bonden i Rakkestad har vent seg til å ikke hoppe ut av traktoren, men å gå baklengs ut.

– Det er særlig viktig hvis du har sittet rolig lenge og skal ut av traktoren, sier Nummestad. Metoden er for øvrig anbefalt av Landbrukets HMS-tjeneste.

HAR FÅTT KONSTATERT ASTMA
Hans (54) fikk for et år siden konstatert astma. Da hadde han i noen år følt at formen ble dårligere og dårligere, selv om han er flink til å gå turer og trene. Han bruker nå alltid støvmaske (engangsmaske) i grisehuset, men var ikke fullt så flink tidligere. Men han vet ikke om det er støv fra grisehuset som har utløst astma.

– Lungespesialisten sier det kan ha 200 ulike årsaker. Reaksjon hos meg kan komme plutselig. Jeg byttet for eksempel dekk på bilen, og en mutter satt godt fast. Jeg måtte ta i skikkelig, men ble plutselig bare stående å puste, forklarer bonden i Rakkestad. Nå bruker Nummestad inhalator (trolig av samme type som Sundby og langrenseliten) hver gang han skal ta i et ekstra tak på gården.

– Jeg er fortsatt under utredning av type astma og hvilken medisin jeg skal bruke, sier Nummestad. Men det er

Eksempel på formstøpte spesialsåler til fjøstøvlene.

mye enklere å forholde seg til utfordringene når en vet at en har astma.

LANGT SKAFT: Hans Nummestad anbefaler møkkaskraper med langt skaft til lange personer.

Oppbevar vernemaske tørt og støvfritt

Landbruket HMS-tjeneste anbefaler å bruke verneutstyr for å beskytte mot støv i grisehus i så stor grad som mulig: Og ved arbeidsprosedyrer som gir mye støv/aerosoler i luften, f.eks. vasking av grisfjøset, eller utlating av gris, anbefales masker med friskluftsfiler. Men ei vernemaske skal ikke oppbevares hvor som helst. Vernemaska må lagres på et tørt og støvfritt sted. Oppbevares den rått og fuktig slik at den bevarer fuktighet fra egen pust og varme, vil det raskt eskalere bakterier og tiltrekke seg støv. Masker blir da alt annet enn forebyggende.

Får støtte til genredigering

Norsvin har fått tildelt 28 millioner kroner som skal fordeles på fire forskningsprosjekter, deriblant genredigeringsprosjektet og tre andre som Svin omtalte i forrige nummer.

TORE MÆLUMSÆTER

De fire prosjektene som har fått støtte av Forskningsrådet er disse;

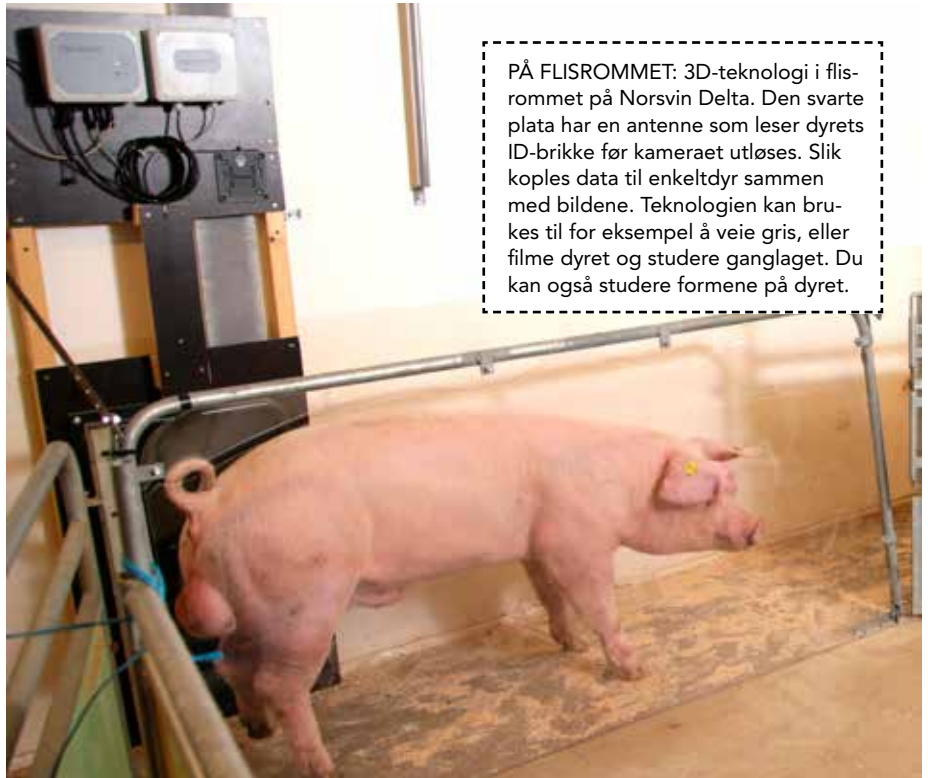
- // Et genredigeringsprosjekt, hvor ett av målene er å teste ut teknologi for å redusere rånesmak i svinekjøtt (9 millioner av totalbudsjettet på 18,4 mill).
- // Utvikle 3D-teknologi som egner seg til praktisk bruk i et fjøsmiljø. Det dreier seg blant annet om å studere grisens bevegelsesmønstre og utvikle nye egenskaper for avlsarbeidet (8,4 mill. av totalbudsjettet på 16,8 mill.)
- // Forskning på løsninger får å lykkes med svineproduksjon uten halebiting (5,1 mill. av totalbudsjettet på 10,3 mill).
- // Sykdomstesting (Meta-pigprosjektet) for å kunne velge ut griser med god motstandsdyktighet (5,2 mill. av totalbudsjettet på 10,5 mill.)

Bevilgningene er ikke penger som går til Norsvin alene. Prosjektene skjer i samarbeid med andre viktige nasjonale kompetansmiljøer, sier Norsvins forskningssjef Eli Grindflek til Svin. De fire prosjektene ble nærmere beskrevet i forrige utgave av Svin.

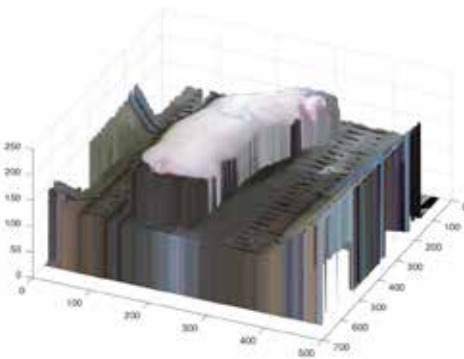
– VIKTIGE I KONKURRANSEN

– Disse forskningsprosjektene vil bidra til å øke vår konkurransekraft ytterligere. Det skyldes for det første at vi tenker framtidsrettet om ny teknologi og ny kunnskap. For det andre er vi i stand til å realisere ambisjonene, fordi vi har et veldig godt virkemiddelapparat i Norge, sier administrerende direktør Olav Eik-Nes i Norsvin.

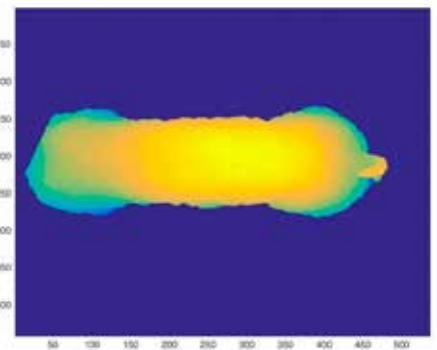
Norsvin er i en knalltøff internasjonal konkurranse, og derfor er det viktig at myndighetene støtter utvikling av ny teknologi. Uten slike muligheter kan

PÅ FLISROMMET: 3D-teknologi i flisrommet på Norsvin Delta. Den svarte plata har en antenne som leser dyrets ID-brikke før kameraet utløses. Slik koples data til enkelt dyr sammen med bildene. Teknologien kan brukes til for eksempel å veie gris, eller filme dyret og studere ganglaget. Du kan også studere formene på dyret.

OVENFRA: Dette er 3D-bildet av grisen sett ovenfra, et mellomsteg på veien fra bilde til vektregistrering.

AVSTAND: Grisen sett ovenfra uten hode og med halen til høyre. Den skarpeste gulfargen kommer fram der det er kortest avstand mellom linse og dyr.

det i verste fall tenkes at deler av Norsvins virksomhet må flagge ut av landet, fordi andre land ikke har de samme begrensningene.

KAN BLI TATT I BRUK

Genredigeringsteknologi brukes ikke av norske avlsorganisasjoner i dag, men det kan endre seg raskt i tida som kommer. Alt handler om å utvikle et avlsmateriale som er konkurransedyktig, og det selv om Norsvin og andre avlsorganisasjoner er flinke på i det tradisjonelle avlsarbeidet, så vil ny teknologi kunne vise seg å bli avgjørende i internasjonal konkurranse, sier Norsvindirektøren.

– Vi har en holdning til dette som er todelte. Først og fremst ønsker vi å skaffe oss kunnskap om metodikken og mulighetene ved bruk av genredigering. Men vi er veldig klare på at vi også må vurdere hvilke konsekvenser teknologien kan ha for dyreetiske forhold. Vi gjør dyreetiske vurderinger av alt vi holder på med. Også forbrukernes holdning vil telle. Men jo mer vi vet, og jo mer vi kan om disse tingene, jo lettere er det å være sikker på at vi endrer de egenskapene vi faktisk ønsker å endre. Vi ønsker full kontroll over helhetene i biologien, sier Eik-Nes.

Svinekjøttets omdømme er dårlig – Forbrukerne bryr seg

– Altfor få vet hva vi holder på med. Vi må bygge kunnskap. De stygge bildene er kritiske for oss. Forbrukerne er opptatt av dyrevelferd. De vil stå inne for det de kjøper.

TORE MÆLUMSÆTER
Bryne, Rogaland

Det sa kommunikasjonssjef Wenche Helseth i Norsvin under Norsvinskolens første dyrevelferdskurs på Bryne på Jæren den 7. mars. Temaet fenget åpenbart mange rogalandsbønder, for et femtitalls personer møtte fram med godt engasjement.

Helseth tok utgangspunkt i Matprats undersøkelser av forbrukernes holdninger til dyrevelferd og svinekjøtt. Svin har omtalt en del av dette tidligere, og det er ikke lystelig lesning. Svinekjøttet oppleves som lite eksklusivt, billig, utsatt for prisdumping og med en rekke andre negative påstander. Særlig hos yngre forbrukere oppleves svinekjøtt som lite relevant. Produktenes omdømme er et samspill av mange faktorer.

– Svinekjøtt er dessverre det kjøttet flest vil velge bort dersom de blir bedt om å velge bort et kjøttslag. Mange tror at de kommer til å redusere sitt eget forbruk av svine- og storfekjøtt i framtida. Vi har sagt at vi har verdens beste dyrevelferd, men poenget mitt er at det er forbrukerne som definerer hva som er god dyrevelferd. Det er de som er våre kunder, og som slik legger premisene for hva vi må jobbe ut i fra, sa Helseth.

DYREVELFERD VIKTIGST

Forbrukernes kunnskap om produksjonen er minimale. De forholder seg til det de ser, og det er som regel et stort bygg i betong eller tre, hvor dyra som er inni aldri ser dagens lys. Og matvarekjedene bygger i stigende grad inn moralske og verdimeslige argumenter i markedsføringen. Det ferskeste eksemplet er Rema 1000s markedsføring av den nye Hubbard-kyllingen.

Når forbrukerne blir spurt svarer de at dokumentasjon av dyrevelferd med høy etisk standard vil være klart viktigst for dem. Bærekraft- og ressursbruk kommer et godt stykke bak, og mat som bidrar til å holde deg frisk med lavt klimautslipp kommer helt nederst på prioriteringslista.

MULIGHETER: – Vi kan alle bidra til å spre gode bilder, historier og videosnutter fra hverdagen vår på de mange plattformene som folk bruker, sa Wenche Helseth.

OMDØMMEPROSJEKT

– Det jobbes nå bredt for å rette opp omdømmet til grisen og svinekjøttet. Det er ingen kjappe løsninger som nytter her, men målrettet og langsiktig jobbing mot prioriterte mål, sa hun.

– Skal vi våge å slippe folk inn i grisehuset slik vi gjorde før? spurte Bjørn Ståle Bekkeheien.

– Ja det synes jeg. Men vi må naturligvis følge smitteverntreglene og bruke ordentlig smittebeskyttelse. Det tror jeg folk, og ikke minst barn, aksepterer. Vi har alle en jobb å gjøre når det gjelder å spre kunnskap om hva vi faktisk gjør i grisehusene våre. Ta positive og hyggelige bilder fra hverdagen deres, lag videosnutter og spre informasjon ut over de mange plattformene folk bruker i dag, sa Helseth.

– Men hva med kyllinghus? Det er ikke mange forbrukere som har vært inne i dem heller? spurte Fatlands Rolf Gunnar Husveg.

– Nei, det er riktig. Folk ikke ser noe mer til kyllingen enn til grisen. Men så viser også undersøkelsene at folk vurderer dyrevelferden som omtrent like dårlig hos begge dyregrupper. Her har jo vi en stor mulighet til å få fram fine og realistiske historier fra hverdagen, sa Helseth.

Mange på dyrevelferds kurs

INTERESSE: Et femtital svinereprodusenter og andre interesserte møtte på Norsvinskolen første dyrevelferds kurs på Bryne 7. mars. Her er det Roald Holen i Bryne Landbruksservice som nytter sjansen til å vise fram et av sine nye produkter til slaktegrisprodusent Lene Bjørnson Anda, en ny bitesak som lukter godt og kan skape interesse i slaktegrisbingen.

Slik tenker Mattilsynet

– Vi skjønner at det kan være ubehagelig å bli kikket i kortene, men det er en del av drifta. Da er det viktig at begge parter prøver å forstå hverandre.

TORE MÆLUMSÆTER
Bryne, Rogaland

Det sa spesialinspektør Arvid Reiersen ved Mattilsynet i Rogaland på dyrevelferds kurset som Norsvinskolen arrangerte for et femtital deltakere på Bryne den 7. mars.

– Mattilsynet er pålagt å gjennomføre uvarslete tilsyn, og det kan selvfølgelig oppleves som ubehagelig. Stort sett går dette bra, men vi opplever noen ganger å havne i konflikter. Det kan være bønder som kritiserer oss og den jobben vi skal gjøre, eller kritiserer reglene i seg sjøl. Vi er imidlertid satt til å forvalte lover og regler som er bestemt akkurat som på andre områder i samfunnet. Slike møter krever et minimum av folkeskikk, og noen ganger opplever vi at det mangler, sa Reiersen.

SKAL VEILEDE, IKKE GI RÅD
Mattilsynet er pålagt å veilede om de reglene som gjelder. Men tilsynet skal ikke drive rådgivning. Ansvar for dyrevelferden er det dyreeieren som har. I landbruket er det som regel bonden eller dyreeieren.

– Det er forskjellige nivåer av dyrevelferd. Optimal dyrevelferd ligger høyest oppe på lista. Akseptabel dyrevelferd ligger i mellomstadiet og kan være godt nok. Når vi forvalter reglene, så snakker vi om hva som etter loven ansees for å være minstekravet for god

MAKT: – Mattilsynet har stor makt, og må derfor også vise stort ansvar, sa Arvid Reiersen i Mattilsynet Rogaland.

dyrevelferd, altså minimumskravene. Reglene forsøker å definere lista for hva dette minimumskravet er, grensen mellom akseptabel og uakseptabel dyrevelferd, sa Reiersen.

UVARSLA TILSYNSBESØK
Han sa at Mattilsynet er pålagt å gjennomføre uvarsla tilsynsbesøk.

– Om Mattilsynet ringer en halv time før inspektøren kommer, betrakter vi det som et uvarslet besøk i praksis. Hvis dyreeieren ikke er tilstede eller absolutt ikke kan være tilstede, så kommer vi uvarslet en annen gang. Inspektøren skal presentere seg sjøl ved ankomst, og inspektøren skal informere dyreeieren om at hun/han har rett til å ha et vitne til stede. Dette er særlig viktig hvis bonden er i en stresset situasjon. Vitnet trenger ikke å være en rådgiver eller en faglig motvekt til oss, men skal kunne gjengi og bevitne det som har skjedd.

Tilsynet krever at alle spiller med åpne kort. Hvis inspektøren reagerer på ting hun/han ser, er det eksempelvis naturlig å spørre hvordan det ble slik. Hvilke rutiner har du? Det er jo de daglige rutinene mellom tilsynsbesøkene som sikrer god dyrevelferd, sa Reiersen.

Forts. neste side

Vedtak

Når Mattilsynet registrerer avvik og vil at dyreeier skal gjøre noe med dette, så må Mattilsynet fatte nødvendige vedtak. Dette er enkeltvedtak som må gjennomføres innen en frist. Ved hastevedtak der det er akutt fare for dyrevelferden, kan slike vedtak unntas varslingsplikten. Ved vanlige vedtak skal det alltid varsles, slik at dyreeieren har mulighet for å gi tilbakemelding på vedtaket. I første brev varsles vedtak med frister for gjennomføring. I andre brev kommer så det endelige vedtaket.

Forts. fra forrige side

OPPSUMMERING PÅ STEDET

Etter tilsynet skal det gjennomføres en oppsummering på stedet. Er det registrert avvik? Eventuelt hvilke? Er det noe som må følges opp straks? Hvis det har dukket opp kjempealvorlige ting er det ekstra viktig at dette kommuniseres allerede i oppsummeringen. Så diskuteres frister for gjennomføring. Det beste er om en blir enig om fristene der og da.

Deretter må dyreeieren gjøre det som er nødvendig for å innfri eventuelle krav innen fristen. Hvis det skulle oppstå praktiske utfordringer eller uforutsette utenforliggende forhold som gjør det vanskelig å innfri kravet innen tidsfristen, går det selvfølgelig an å ta en telefon å forklare grunnen til at en trenger ei uke lenger frist. Det Mattil-

Hva skjer hvis intet skjer ?

Når fristen er ute, og intet har skjedd for å utbedre forholdene, er det tid for ny kontakt mellom partene.

Det som er avgjørende for Mattilsynet i slike situasjoner er følgende forhold;
 // tidligere historikk/tilsynsbesøk/slaktedata/utvidet sjukdomsregistrering (USR)
 // alvorlighetsgrad
 // bondens motivasjon til endring/utbedring
 // resultat av oppfølgende tilsynsbesøk

– Mattilsynet har veldig stor makt, og må også vise tilsvarende stort ansvar. Hvis vedtatte pålegg ikke er gjennomført i tide, kan det komme vedtak om løpende dagmulkt. Beløpet øker daglig etter fristens utløp. Hensikten er at økende beløp skal presse fram gjennomføringen. Det brukes ofte ved oppfølging av tekniske krav, sa Reiersen.

Avvikling, aktivitetsforbud, anmeldelse

Vedtak om avvikling gjøres når viljen til endring ikke er til stede. I praksis er dette et akutt tiltak for å hindre dyrs lidelse.

Vedtak om forbud mot aktivitet retter seg mot bonden, dyreeieren, og gjelder folks rett til å holde dyr. Aktivitetsforbud gjelder inntil videre, og minst i fem år. Slike vedtak kan gjelde enkeltdyrearter. Aktivitetsforbud brukes ved alvorlige brudd på dyrevelferdsloven, eller gjentatte brudd.

Politianmeldelse brukes ved alvorlige lovbrudd, hvor også egen vinning kan ha vært et motiv.

synet ikke aksepterer er gjentatte brudd på gjennomføring innenfor tidsfristene. Da kan alvorligere virkemidler bli tatt i bruk.

– Etter tilsyn hender det heldigvis ikke rent sjelden at vi får høre bønder som sier at dette gikk jo bedre enn fryktet. Det er bra. Etter besøket lager vi en

tilsynsrapport, og den skal bare omhandle forhold som ble diskutert allerede i oppsummeringen. Dersom inspektøren glemmer å ta opp et avvik i oppsummeringen, så skal dyreeier kontaktes og informeres, og eventuelt friskt diskuteres. Det som kommer i tilsynsrapporten skal ikke være uventet, sa Arvid Reiersen.

KJØRE- OG PLASTPLATER

Plast i god kvalitet og med lang holdbarhet, sklisikre plastplater med struktur og fleksibelt fjøsinventar. Vi tilbyr forskjellige mål – også spesialmål.

PLAST
CHOICE OF GREEN

www.danbox-plast.com

Tlf. +47 463 55 666

I samarbeid
www.husdyrsystemer.no

Sagflis og spon er ikke nok rotmateriale alene

– Grisen bestemmer hvor mye som trengs

– Hva er tilstrekkelig rotmateriale? Det er vel egentlig grisen som bestemmer hvor mye som trengs. Det holder som regel ikke å gi litt i bingen en gang i døgnet.

TORE MÆLUMSÆTER
Bryne, Rogaland

Slik formulerte seniorinspektør Marianne Nøkling i Mattilsynet Sandnes seg da hun snakket om forskriftens krav til rotmateriale på dyrevelferds-kurset i Bryne. Her heter det nemlig at grisen "til enhver tid skal ha tilstrekkelig tilgang på tilstrekkelig materiale som den kan undersøke, rote i og sysselsette seg med".

ET FLOKKDYR

– Dette er egentlig et krav som gjelder i hele Europa. Grisen er altetende. Den leter etter mat hele tida, roter, lukter og smaker. Grisen bruker seks-sju timer om dagen på dette. Også i bingen vil den lete og undersøke. Grisen er flokkspiser, flokkroter og flokkdriker. Sjøl om grisen er mett, har den behov for å rote. I Europa kuperes som kjent ofte halene, men vi ser at det i stadig flere land diskuteres å slutte med dette, sa Nøkling.

HØYNER TERSKELEN

Med tanke på problemer som halebiting og liknende mente hun at forholdene i bingen blir mye bedre ved bruk av for eksempel halm eller liknende.

– Halm, gras og høy har disse egenskapene som sysselsetter grisen. Sagflis og spon alene er ikke nok. I Mattilsynets veileder, som ligger på nettsidene våre, står det at grisene skal ha tilgang til slikt materiale hele tida mens de er våkne. Vi vet at mye rotmateriale høyner terskelen for halebiting kraftig, selv om dette også kan ha andre årsaker. Ser du ikke krøll på halen? Henger den rett ned? Det kan være et tegn på at grisen ikke trives. Ofte starter det med halesuging. Etter hvert kan det komme

blod, og da blir gjerne alt verre ganske snart. I verste fall kan halebiting gi blodforgiftning. I beste fall ender det med kassering. Jeg vil også oppfordre slaktegrisprodusenter til å registrere smågriser som har kort hale før de settes inn i slaktegrishuset. Ikke kjøp deg problemer. Still krav til jevne og friske smågriser når du skal kjøpe dem. Har du nok drikkefliser i bingen? Er klimaet godt nok? Er dyretettheten for høy? Er det for lite eteplasser og nok tilgang på vann?

– Er det vifter eller andre ting som lager mye støy? Trekker det? Er luftfuktighetstren på riktig nivå? Det er mange ting som bør sjekkes for å få så optimale vekst- og levevilkår som mulig, sa Marianne Nøkling.

BLI FRISK-BINGE

I forskriftens paragraf 18 står det at «syke og skadde svin skal behandles, isoleres i sykebinge med tørr, myk liggeplass, eller avlives». Nøkling liker heller å kalle det en «bli frisk»-binge, eller kanskje en omsorgsbinge eller en velferdsbinge.

STILL KRAV: – Slaktegrisprodusentene bør stille krav til jevne og friske smågriser. Ikke kjøp deg problemer i slaktegrishuset, oppfordrer Marianne Nøkling.

Materiale	Gitt som	Graden av interesse som aktivitets- og rotmateriale	Bør suppleres med ...
Halm, høy, ensilasje, Rotgrønnsaker	Strø	Optimal	Kan benyttes alene
Sagspon	Strø	Sub-optimal	Materialer som det kan rotes i
Sagflis	Strø	Sub-optimal	Materialer som kan spises og manipuleres
Papirstrimler	Delvis strø	Sub-optimal	Materialer som kan spises og tygges på og manipuleres
Granulat-/pellet automat	Automat	Sub-optimal	Spiselige materialer
Halm, høy eller ensilasje	Fôrhekk eller føring i automat	Sub-optimal	Materialer som det kan rotes i og manipuleres
Mykt friskt ubehandlet tre, papp, naturtau, striesekker	Gjenstand	Sub-optimal	Materialer som det kan rotes i og manipuleres
Sammenpressede halmruller	Gjenstand	Sub-optimal	Materiale som det kan rotes i og manipuleres
Sagflis brikett (hengt opp eller festet)	Gjenstand	Sub-optimal	Materialer som det kan rotes i og manipuleres
Kjettinger, gummi, myke plastikkør, hard plastikk, hardt tre, ball, saltslikkesten	Gjenstand	Marginal	Bør suppleres med optimalt eller sub-optimalt materiale

For gris som går ute kan også disse materialene komme i betraktning:

Materiale	Graden av interesse som aktivitets- og rotmateriale	Bør suppleres med ...
Jord	Sub-optimal	Materialer som kan spises og tygges på
Sand og sten	Sub-optimal	Materialer som kan spises og tygges på

Veterinæren som sparringspartner

– Produsentene kan ikke klare hele dyrevernutfordringen alene. Alle må bidra om resultatet skal bli bra. Hvordan kan du best bruke veterinæren som sparringspartner?

TORE MÆLUMSÆTER

Spørsmålet ble reist av Tone Runhild O. Skadsem på dyrevernkurset i Bryne. Skadsem er blant annet leder i Rogaland Veterinærforening.

– Utfordringen kan ofte være at veterinærenes kunnskap som regel ikke er 100 prosent spissa mot ett dyreslag alene. Men det som er mitt poeng er at veterinæren ikke skal være en «inn og ut»-dyrlege som kommer, setter en sprøyte på et enkelt dyr, og forsvinner igjen. Framover blir det mye viktigere å bruke veterinæren som en av flere sparringspartnere når det gjelder fore-

bygging av problemer og vurdering av hele besetningens helse, sa hun.

EKSPERTGRUPPE

God dyrevelferd er noe som er under kontinuerlig kalibrering. Rogaland Veterinærforening har ei ekspertgruppe som kan mye om gris. Den har utarbeidet et notat som kan være til hjelp og veiledning for de som kan litt mindre. Her er det blant annet ei liste over konkrete arbeidsoppgaver og opplæringspunkter hvor veterinæren kan bidra. Dette skal ikke gjøres fordi veterinærene skal tjene mer penger, men for at bonden, dyreeieren skal tjene mer penger også.

FLERE BESØK

– Vårt ønske er egentlig minimum tre årlige besøk i alle slaktegrisbesetninger, uansett størrelse. Ett av dem kan gjerne være sammen med en rådgiver fra slakteriet eller fôrindustrien. Slakteriene må etterspørre dokumentasjon av slike besøk. Jeg tror det er gull verdt for en dyreeier å ha en fast

GULL VERDT: – Jeg tror det er gull verdt for en dyreeier å ha en fast besetningsveterinær som alltid følger drifta di, sier leder Tone Runhild O. Skadsem i Rogaland Veterinærforening.

besetningsveterinær som alltid følger drifta di. Gi oss eierskap til hvordan du driver, så kan vi bidra, sa Tone Runhild O. Skadsem.

Slik gjør vi det

Svineprodusentene Bjørn Ståle Bekkeheien, Nærbø på Jæren, og Per Inge Egeland, Årdal i Ryfylke, fortalte om sine rutiner når det gjelder bruk av rotemateriale på dyrevelferdskurset.

Bjørn Ståle driver en besetning med 115 årspurker i smågrisproduksjon, 5,5 ukers puljedrift, og selger cirka 3000 smågriser i året. Han kjøper storsekker med rapshalm som han strør med hver dag. Han har brukt dette i fem år, og har også begynt å selge det til andre.

– Dette fungerer helt fint i vakumutgjødslinga. Jeg har det i alle avdelinger. Rapshalm flyter i gjødsla, mens spon har en tendens til å synke til bunns, sa Bekkeheien.

I tillegg bruker han høy som rotemateriale, snitta surførsilo, halm, avvennings-torv, grillkull og roepellets. I det gamle kufjøset har han også innredet det han kaller en ny velferdsavdeling for å kunne gi bedre plass til smågrisene.

Per Inge har omtrent samme drift som Bjørn Ståle, men har også noen slaktegrisbinge. Også han har gode erfaringer med bruk av rapsstrø. I tillegg bru-

ker han høy og silo. Vedkubber, aviser og papp er også kjempegreier som grisen liker. Han har ei 30 meter lang gjødselrenne med propp i hver ende. Der pumpes det inn vann og spyles en gang i året, og det fungerer fint. Men gjødselrenna må være djup nok når en bruker mye høy og silo, sier han.

– Jeg hadde 16 slaktegriser i en bingehvorav åtte var halebitte. Jeg flyttet dem til en annen bingeh, ga ekstra strø, og nå fungerer dyra bra. Jeg er nøye på å holde faste tider for alt jeg gjør i grisehuset, og særlig viktig føler jeg at dette er for slaktegriser og smågriser. Vi må regne med litt mer arbeid når det brukes mye strø, men det har kommet for å bli. Det du vinner på den positive sida oppveier ulempene. Du får en trivelig gris, et godt slakteoppgjør og et trivelig arbeidsmiljø, sier Per Inge Egeland.

TRIVELIG: Bjørn Ståle Bekkeheien (t.v.) og Per Inge Egeland har gode erfaringer med mye og variert bruk av strø og rotemateriale. [Foto: Tore Mælumsæter]

– Fjøslogg, veterinærbesøk og merkeordning

Satsing på dyrevelferd kan være strategisk blant annet for matvarekjeder, men hvem satser først? Slaktegrisbesetninger får nå krav om veterinærbesøk og føring av fjøslogg.

ERLING MYSEN

Som meldt i forrige utgave av Svin er kjøttbransjen nå enige om å innføre felles dyrevelferdskrav for svineproduksjon. For slaktegrisbesetninger blir det krav om obligatoriske veterinærbesøk. Besetninger med flere enn 1500 griser får krav om tre veterinærbesøk i året. Det blir særlig fokus på bruk av strø og rotmateriale, halebiting, sjuke og skadde dyr, samt dyretetthet i tillegg til fôr og vanntilgang. I løpet av våren kommer et veiledningshefte som skisserer hva som kreves.

Besetninger må også føre en fjøslogg med registrering/behandling av for eksempel halebiting pluss sjuke og skadde dyr. Og besetninger som ikke lukker eventuelle avvik etter kontrollbesøk, kan regne med trekk på slakte-

oppgjøret. Alle besetninger som får kontrollbesøk av Mattilsynet har for øvrig rett til å ha med en nøytral tredjeperson på besøket. Denne personen kan for eksempel være veterinæren, rådgiveren fra slakteriet eller også en annen svineprodusent.

DYREVELFERD ER STRATEGISK – HVEM SATSER FØRST?

På NIBIO-konferansen ved Lillestrøm nylig var også dyrevelferd et tema. Normalt er det kun fokus på jord og planter her, men i år dukket også dyrevelferd opp. Foredragsholderne Kristian Ellingsen-Dalskau, Veterinærinstituttet, pluss Ola Nafstad, Animalia, mente at dyrevelferd kan bli et fortrinn for norsk landbruk, selv om få matvarekjeder i dag bruker dette strategisk. Det tror de vil endre seg framover.

– Rema har akkurat tatt grep i kyllingproduksjonen. Fjellgris fra Valdres og Grøstadgris er nisjeprodusenter, men selger på dyrevelferd, sa Ellingsen-Dalskau.

Nå er Norge er litt spesielt da forbrukerne forventer at dyrevelferd er et kollektivt gode. Og forbrukerne er heller ikke særlig vant til å bruke sin forbrukermakt. Slikt sett vet en ikke helt hvilken retning mer fokus på dyrevelferd tar.

– Inntil et visst punkt er mer satsing på dyrevelferd god økonomi for bonden. Men hvis tiltakene blir strenge, kan det krasje med både bærekraft, klima og økonomi. Ekstensiv husdyrproduksjon vil for eksempel ha større klimautslipp enn intensiv produksjon, forklarte Nafstad, og ser for seg konflikter her.

MER: Det blir mer fokus på strø og rotmateriale i svineproduksjon.

FORTRINN: Ola Nafstad i Animalia tror dyrevelferd og dyrevelferdsmerking kan bli et fortrinn for norsk svineproduksjon.

– Det finnes ingen spesiell dyrevelferdsmerking av kjøtt i Norge i dag. Men mange interesserer seg for dyrevelferd. Hvem tar føringen her? Blir det matvarekjedene eller næringen selv som gjør dette? spurte Nafstad.

MERKEORDNING FOR DYREVELFERD

I forbindelse med Kjøttbransjens felles dyrevelferdskrav kommer det nå faktisk en merkeordning som garanterer dyrevelferd. Dette blir en merking som garanterer minimumskrav, og som kanskje legges inn i Nyt Norge merke.

– Kjøttbransjen jobber med en slik felles merking nå og vi regner med å ha det på plass før sommeren, sier Rolf Gunnar Fjeldheim, direktør for marked i Nortura. Det vil så trolig være mulig å bygge videre på denne og eventuelt tilby kjøtt på markedet med ekstra dyrevelferdskrav. Nortura har allerede planer om å gjøre dette.

– Akkurat hvordan vi kan gjøre dette jobber vi med nå. Målet er å ha på plass en ordning i løpet av året, opplyser Karin Røhne, regionsjef råvare og medlem i Nortura Øst. Et stikkord er imidlertid mer plass per gris i bingen.

Dårlig dyrevelferd får konsekvenser: Flere dyreeiere må avvikle

Flere dyreholdere enn før må avvikle driften på grunn av alvorlige brudd på dyrevelferdsloven. Det kommer fram i årsrapporten for Mattilsynets arbeid med dyrevelferd i 2017.

Rapporten viser også at Mattilsynet øker andelen uvarslede tilsyn, at virkemiddelbruken er blitt strengere, og at antallet bekymringsmeldinger om dyr som lider fortsetter å øke.

I fjor ble totalt 83 dyrehold tvangsavviklet her i landet, mot 59 i 2016 og 47 i 2015. Det er flest dyrehold med kjæledyr som blir tvangsavviklet. Når et dyrehold blir tvangsavviklet, skjer det fordi eieren ikke tar godt nok vare på dyra sine.

AVVIKLER FLERE

– Vi har pålagt flere dyreeiere å avvikle dyreholdet i 2017 enn tidligere. Vi kan ikke si nå om denne trenden vil fortsette, eller hva som er årsaken, sier Torunn Knævelsrud, som leder dyrevelferdsseksjonen i Mattilsynet. Det kan både skyldes at tilsynet avdekker flere dyrehold med for dårlig dyrevelferd enn før, og at det tyr til avvikling i slike saker oftere enn før.

– Det er dyreeieren som har ansvaret for at dyra hans eller hennes har det bra og behandles i tråd med kravene i dyrevelferdsloven. Når dyreeieren ikke gjennomfører viktige tiltak han er blitt pålagt av Mattilsynet for å bedre forholdene for dyra, kan mange dyr bli påført alvorlig lidelse, sier Torunn Knævelsrud.

TRAPPER OPP

I noen tilfeller er det akutte saker som fører til at dyreholdet må avvikles. I andre tilfeller kan dyreeieren over tid ha unnlatt å gi dyra sine noe så grunnleggende nødvendig som nok fôr, tilgang til rent vann og ren liggeplass. Eller fjøset kan være i for dårlig forfatning som bosted for dyra.

– Når en dyreeier ikke gjennomfører tiltak vi har pålagt ham eller henne, må vi trappe opp med strengere virkemidler. Hvis det ikke hjelper, må vi til slutt vedta tvangsavvikling av dyreholdet, sier seksjonssjef Torunn Knævelsrud.

FLEST KJÆLEDYR

Det er flest dyrehold med kjæledyr som blir tvangsavviklet. I fjor ble 36 kjæledyrhold avviklet, mot 33 i 2016 og 19 i 2015. Antallet dyr er størst i dyrehold med storfe eller småfe. I fjor ble 21 storfehold, 19 småfehold, 10

hestehold og 7 svinehold tvangsavviklet. Det ble ikke tvangsavviklet noen pelsdyrhold i fjor, mot ett i 2016.

BEKYMRINGENE ØKER

Totalt mottok Mattilsynet 10 426 bekymringsmeldinger om dyrevelferd i 2017. Det er 1 045 flere enn året før.

– De fleste bekymringsmeldingene handler om kjæledyr, men vi mottar også mange meldinger om hester og en del om produksjonsdyr. Dessverre har vi også alvorlige hendelser der dyr

lider i lang tid, eller dør på grunn av vanskjøtsel, eller av regelrett mishandling. Men slike hendelser er tross alt få i forhold til antallet dyr og dyrehold, sier Knævelsrud.

VIL FOREBYGGE

Mattilsynet og andre myndigheter samarbeider med næringen og andre aktører om et målrettet, forebyggende arbeid for å unngå alvorlige saker der mange dyr blir grovt vanskjøttet over tid. Dyrehold med for dårlig standard over tid skal avvikles, eller løftes til et varig akseptabelt nivå raskere enn det som ofte har vært tilfellet.

Det er etablert samarbeid mellom Mattilsynet og Politiet om kriminalitet mot dyr i regionene Stor-Oslo, Midt og Sør og Vest. Målet er bedre håndtering av alvorlige dyrevernssaker slik at sakene blir godt etterforsket, bringes inn for retten og resulterer i en riktig dom.

STRENGERE VIRKEMIDLER

– Når inspektørene i Mattilsynet er på tilsyn, veileder de dyreholderne om

kravene i regelverket. Det er en svært viktig del av den jobben inspektørene våre gjør. Likevel er det ikke alle dyreholdere som velger å rette seg etter kravene til god dyrevelferd. Vi bruker ulike virkemidler for å få dyreholderne til å følge regelverket, og vi er blitt strengere i bruken av virkemidler, sier Torunn Knævelsrud.

STRENGERE: – Vi har blitt strengere i bruken av virkemidler, sier Torunn Knævelsrud.

Flere får gebyr og forbud

Dyreholdere som har fått overtredelsesgebyr har økt fra 31 i 2015 til 69 i 2017.

Overtredelsesgebyr er mest brukt når det er mangler ved føring, tilsyn med og stell av dyra. Overtredelsesgebyr brukes også i en del saker som ikke er med i årsrapporten, det gjelder særlig transport av dyr. Gebyret er mest ilagt dyreholdere som har storfe, men blir brukt i saker som gjelder de fleste dyrearter.

FLERE FIKK FORBUD

Mattilsynet kan ilegge folk forbud mot å ha dyr for en avgrenset periode, eller inntil videre. Dyrehold der det er gitt forbud har økt fra 16 i 2015, til 27 i 2017 og 30 i 2017.

FLERE TVANGSMULKTER

Tvangsmulkt blir mest brukt mot dyreeiere som driver med storfe. I 2017 fikk 73 dyreholdere tvangsmulkt, mot 63 i 2016 og 65 i 2015.

NYHET

NORMIN A-V TORV MIKRO

Smågristorv tilsatt syrer.

- Nå med mikroinnkapslet sink
- Forebygger diaré ved avvenning
- Binder uønskede toksiner

Ring oss på tlf. 32 14 01 00 eller kontakt din forhandler.
For mer informasjon se vår hjemmeside: www.vilomix.no

Cultivating Value

Vilomix

GasAlert Extreme

Ekstra sikkerhet ved omrøring og tømning av gjødsel!

En-gass detektor med en batteritid på to år. Den har lys, lyd, vibrasjonsalarm og et stort display som viser den gjeldende gasskonsentrasjonen til enhver tid. Vekt 82 g. LxBxD = 9x5x2,8cm

Gassmåleren har en enkel på/av funksjon. Ved hjelp av knappene kan man kalibrere og endre oppsett av instrumentet etter ønske. Festes med klips til klær (brystlomme, hals etc.)

GasAlert Extreme blir levert med én av følgende sensorer:

H₂S, CO, O₂, SO₂, NH₃, PH₃, CL₂, CLO₂, NO, NO₂, HCN, ETO og O₃.

Vi har også kombidetektor for flere gasser!

J.L. Bruvik AS - Tlf.: + 47 55 53 51 50 – www.bruvik.no – jl@bruvik.no

All slaktegris inn i velferdsprogrammet i år

– All slaktegrisproduksjon skal inn i dyrevelferdsprogrammet innen utgangen av 2018.

Allerede 1. januar 2019 starter økonomiske trekk ved manglende deltakelse eller oppfølging.

TORE MÆLUMSÆTER

Det sa spesialveterinær Stine Gulliksen på vegne av kjøttbransjen under dyrevelferdsdebatten på Norsvins årsmøte i Hamar 19. mars. Gulliksen jobber i Helsetjenesten for svin /Animalia, som har hatt ansvaret for å utarbeide innholdet og koordinere arbeidet med dyrevelferdsprogrammet for slaktegris, men det er en samlet svinenæring som står bak. Som kjent, blant annet gjennom artikler forrige utgave av Svin, så har kjøttbransjen samlet seg om felles kjøreregler for hvordan den skal sikre god dyrevelferd hos gris i alle norske slaktegrisbesetninger. Både privateide og samvirkeide slakterier står bak dyrevelferdsprogrammet.

– Det som var bra nok i går, er ikke nødvendigvis bra nok i dag. Folk må oppdage tingene sjøl, ikke bli fortalt det av andre, sa hun blant annet.

Gulliksen har stor tro på at dyrevelferdsprogrammet vil ha god effekt. Målet skal oppnås gjennom tettere samarbeid med veterinær, mer målrettet rådgiving og kursing av dyreeiere og røktere. Derfor jobbes det nå blant annet med et eget e-læringskurs, som også skal kunne brukes av fremmedspråklige røktere. Det må sees i sammenheng med Norsvinskolen, Animalias avlivingskurs og andre relevante tilbud.

Fra Mattilsynet fortalte direktør Karen Johanne Baalsrud at det var urovekkelige meldinger som førte til at Mattilsynet bestemte seg for å besøke alle slaktegrisbesetninger i Rogaland. Før jul hadde tilsynskampanjen, hvor målet er å besøke alle slaktegrisbesetningene i fylket, nådd innom 134 slaktegrisbesetninger i Rogaland.

– I mer enn halvparten av disse besetningene ble det tatt hastvedtak, mest knyttet til håndtering av sjuke og

hjelpetrengende dyr. Det viste behovet for kampanjen, og ingen hos oss er fornøyd med resultatet. Det er behov for en stor endring i holdninger og arbeidsrutiner. Vi har ikke hatt like mye slaktegristilsyn ellers i landet, men det vi har sett i Rogaland er lite strø og rotmateriale, stor dyretetthet, og mye dårlig og skittent miljø. Kampanjen er forhåpentligvis ferdig i løpet av april. Rapporten vi da lager tar vi først opp med næringen, så blir den publisert. Det er selv følgelig også ting som er bra, og hvordan får vi fram det? sa Baalsrud.

Hun slo fast at sjuke og skadde dyr som ikke får ordentlig behandling ikke bare er dårlig dyrevelferd, men også dårlig butikk. Mattilsynet etterlyste en kultur for tidligere uttak av de dyra som trolig vil få velferdsproblemer og som heller ikke høyner dekningsbidraget. Mattilsynets fire hovedoppgaver er disse; å føre tilsyn, innhente kunnskap og analysere tilstanden i næringene, kommunisere og veilede, og utvikle regelverk på vegne av landbruks- og matdepartementet.

INNLEDET: Disse tre innledet til debatt om dyrevelferd i svineproduksjonen. Fra venstre Karen Johanne Baalsrud, Mattilsynets hovedkontor, Stine Gulliksen, Helsetjenesten for svin /Animalia, og avlsforsker Torunn Aasmundstad, Norsvin.

I dyrevelferdsdebatten ble det også stilt spørsmål ved hva Norsvin som avlsorganisasjon kan bidra med. Norsvins avlsforsker Torunn Aasmundstad sa at det er over 40 egenskaper i avlsmålet for landsvin og duroc som Norsvin har ansvaret for.

– Målet for oss er en balansert avlsframgang der hele dyret er i fokus. Vi ser at frekvensen av bogsår har blitt redusert, så avlen virker. Vi ser at holdet ved avvenning er bedre. Vi ser også at osteokondroseproblemene for landsvin er mindre. Det samme gjelder for duroc. Antall avvenne for landsvin og hybridpurkene viser god økning uten at vi har økt antall totalfødte. Framgangen har kommet som en følge av at antall dødfødte er redusert sammen med reduksjon i dødelighet i dietida. De 18 siste åra har vi implementert mer enn 16 egenskaper som bidrar til bedre dyrevelferd, sa Torunn Aasmundstad.

Skal lønne seg økonomisk

I desember vedtok bransjestyret i Animalia handlingsprogrammet for dyrevelferd. Det skal altså gjelde slaktegrisbesetninger i hele bransjen. Målet er å sikre at norske slaktegriser har god dyrevelferd og helse. God dyrevelferd skal belønnes økonomisk.

// Tettere samarbeid med veterinær/rådgivende besøk.

// Lag besetningsrapport/plan.

// Fjøslogg.

// Pristrekk ved manglende deltakelse.

// Obligatorisk etterutdanning.

// Under 750 slaktegriser minimum ett veterinærbesøk/år.

// 751-1500 slaktegriser minimum to veterinærbesøk/år.

// Over 1500 slaktegriser minimum tre veterinærbesøk/år.

I sum gir dette cirka 3500 veterinærbesøk per år. Dokumentasjon må til. Helsegrissystemet skal brukes. Samarbeid om årlig besetningsrapport mellom veterinær/produsent. Besøksrapport dyrevelferd. Godkjent helsegrisstatus oppfyller kravene i KSL (sjekklister 8). I dag er det primært smågrisselgende besetninger i Helsegris, men nå kommer altså også slaktegrisbesetningene inn. Helsegris er et rådgivningsverktøy. KSL er noe annet.

«Alle må oppføre seg som folk»

Hvordan opptrer egentlig inspektørene fra Mattilsynet? Tenker de likt, og handler de likt?

Det gjelder for inspektører fra Mattilsynet som for gardbrukere og svineprodusenter; alle må oppføre seg som folk. Da går det som regel et tilsynsbesøk bra. Noen vil nok legge litt forskjellig i hva det betyr, men er det egentlig så vanskelig? Inspektørene gjør det samme som politiet langs vegen, de kontrollerer om handlingene dine er i samsvar med regelverket. Hvis ikke kan det vanke sanksjoner. Det er ikke de som utfører kontrollen som har lagd reglene. Det er viktig å huske på.

– Det handler mye om skjønn, sa Mattilsynets Karen Johanne Baalsrud i dyrevelferdsdiskusjonen.

– Vi har Skypemøter og andre samlinger for å prøve å kalibrere skjønnstøvelsen, hva enten det gjelder strø, rotmateriale eller andre ting. Men så opplever vi jo noen ganger at hvis vi samordner oss og prøver å skape felles forståelse av ting, så kan vi fort bli anklagd for å lage nye regler sjøl. Det er ikke bestandig helt enkelt dette her, innrømmet hun.

Men alle får en grunnopplæring, og det brukes mye tid på å sørge for at inspektørene har best mulig felles forståelse av hva som er viktig ved et tilsyn og ikke. Det samme gjelder måten å opptre på.

– Jeg opplever at vi har hatt et godt samarbeid med Mattilsynet her i Rogaland. Hvis alle oppfører seg som folk, så går dette ganske bra. Men hvor ligger egentlig lista?

Den finner du aldri. Det er ingen som kan si hvor fort det er mulig å gå 10000 meter på skøyter. Litt slik er det

her også. Vi har folk som bruker null strø til folk som lar dyra sine gå på tjukk talle. Kanskje er svaret et sted midt imellom? spurte Per Inge Egeland.

HVOR LIGGER LISTA? Mattilsynet jobber med inspektørene for å kalibrere skjønnstøvelsen. Dette dyret ser i hvert fall ut til å være fornøyd. [Foto: Klingwall]

– Vi må gjenvinne tilliten

– Vi er nødt til å gjenvinne tilliten ved å sørge for at alle norske svineprodusenter steller godt med dyra sine. Vi som steller dyra må ha gode daglige rutiner.

TORE MÆLUMSÆTER

Det sa Norsvins styreleder Geir Heggheim i sin tale til årsmøtet i organisasjonen sin. Svinenæringa har lagt lista veldig høyt når det gjelder nettopp å utvikle helse og dyrevelferd. Desto større blir fallhøyden når en opplever at ting ikke er på stell. Ved å stå sammen skal vi løse utfordringene, sa han.

– Trygg mat fri for medisinrester, mat fra dyr med verdens beste dyrehelse og i tillegg mat som produseres av bønder som er glad i dyr. Det er disse tre perspektivene vi legger til grunn når vi prater om bærekraftig husdyrhold, sa Heggheim.

UAKSEPTABLE FUNN

Han karakteriserte flere av funnene som er avdekket som fullstendig uakseptable, og de setter næringa i en svært alvorlig situasjon. Næringa er ikke mer robust enn den svakeste lenken i kjeden.

I et større bilde knyttet til dyrevelferd er Norsvins visjon om norsk svineproduksjon basert på SPF det aller viktigste tiltaket for å styrke dyrevelferden hos norsk gris både på kort og lang sikt. Klarer vi å gjøre hele landet fri for smittsom lunge- og brysthinnebetennelse (APP), er det noe som også virkelig vil bidra når det gjelder økt dyrevelferd. Det vil ta næringa ytterligere skritt for den enkelte produsent, men også for å utvikle ei næring som tar ansvar for redusert klimaavtrykk, bedre dyrevelferd og økt bærekraft.

STOR FRAMGANG

Noen opplever at den nye TN70-purka kan oppleves som urolige og mer krevende.

IKKE KOSTNADSVEKST: – For oss betyr eventuell prisstigning på korn at den må følges opp med tilsvarende heving av prisnedskrivninga på førkorn, sa Norsvinleder Geir Heggheim. [Foto: Tore Mælumsæter]

– Vi tror dette er sammensatt. Sammenliknet med den tidligere LY-purka er den nye mer vital, får jevnere kull med mer livskraftige grisunger, har lavere spedgrisdødelighet og høyere melkeproduksjon. Resultatet er at TN70-purka produserer cirka to flere livskraftige avvente smågriser per årspurke enn den gamle hybridpurka. Men med sitt genetiske potensiale vil hun kreve et annet stell enn den gamle LY-purka, stell i form av nok og riktig føring til riktig tid, sa Heggheim.

TN70-purka tar markedsandeler i svært mange land, og omtales som en av verdens beste hybridpurker.

En annen stor avlsnyhet i året som gikk var at den norske duroc'en for første gang ble tilgjengelig for alle svineprodusenter i Norge. Stort var det også for Norsvin å kunne ta i bruk den nye og framtidsrettete seminstantasjonen Alfa. Dette er Norsvins største enkeltinvestering noensinne, og peker mange tiår framover for norsk avlsarbeid på gris i Hamar. Kompetansen skal også heves når det gjelder å finne ut hva kraftfull ny genredigerings- og embryoteknologi kan bidra med innenfor etisk forsvarlige rammer framover. Her kan det ligge nye forretningsområder.

FØLGER NYE SPREDEAREALKRAV

– Nye forslag fra myndighetene om krav til spredeareal kan gi kraftige skjerpelser. I husdyrtette områder kan dette få dramatiske konsekvenser, og Norsvin må følge med i debatten. Kompleksiteten knyttet til husdyrgjødsel og miljøhensyn bør sette ytterligere fart på forskning for funksjonelle og lønnsomme biogassanlegg i landbruket, sa Heggheim.

PRODUKSJONSREGULERING

Prognosene viser voksende overskudd av svinekjøtt, nærmere bestemt 2600 tonn for 2018. Ved vårens jordbruksforhandlinger er det derfor viktig for Norsvin at det legges til rette for verktøy hvor en kan bruke omsetningsavgiftsmidler til tiltak som kan regulere produksjonen.

– Slik situasjonen er nå er vi ikke tjent med høyere målpris. Vi er tjent med virkemidler til produksjonsregulering, stimulering av salget og unngå kostnadsvekst. For oss betyr det at prisstigning på korn må følges opp med tilsvarende heving av prisnedskrivninga på førkorn, sa Geir Heggheim.

Prisdryss i Norsvins årsmøte

PÅ BETTET: Norsvins organisasjonssjef delte ut «På Bettet»-prisen til Norsvin Rogaland ved fylkesleder Per Inge Egeland. Fylkeslaget og Egeland har virkelig fått kjørt seg i forbindelse med Mattilsynets slaktegriskontroller siste året, men de har stått i stormen med kløkt.
[Foto: Tore Mælumsæter]

TIL TJENESTE: Norsvinleder Geir Heggheim overrakte medaljen for lang og tro tjeneste til Norsvinveterinær Peer Ola Hofmo.
[Foto: Tore Mælumsæter]

TAKKET AV: Norsvindirektør Olav Eik-Nes takket av mangeårig medarbeider og kollega Inger Strickert for sterk og mangfoldig innsats over lang tid. Strickert har blant annet hatt ansvar for forberedelser og gjennomføring av 20 Norsvinårsmøter. Men hun har også hatt ansvar for utallige kurs, møter, reiser og praktisk tilrettelegging ved en rekke «Gris i»-arrangementer, pluss mye annet.
[Foto: Tore Mælumsæter]

*Gjør
rabatt!*

Termografering
FORHINDRER BRANN

To av tre branner i landbruket har el-årsak. Termografering oppdager temperaturforskjeller som indikerer feil i det elektriske anlegget.

RABATTEN DEKKER KOSTNADEN

Som kunde i If får du rabatt på brannforsikringen på de husene som termograferes hvert 3. år.

GÅ INN PÅ IENO/LANDBRUK ELLER RING 21 49 71 68 OM DU VIL VITE MER.

if...

Rolig, vi hjelper deg.

Vi ønsker deg og din gris

Nortura tilbyr:

- best gris
- beste merkevarer
- best livdyrtilbud
- best rådgivingstilbud
- prisledende leveringsvilkår

Edelgris er markedets beste smågris.

Les mer på medlem.nortura.no eller ring ditt lokale **medlemssenter**.

Måselv 800 80 140
Malvik 800 30 303
Forus 800 33 315

Førde 800 30 360
Sandeid 800 33 455

Tønsberg 800 33 227
Rudshøgda 800 81 082

Nortura
bondens selskap

– Et av våre beste år

– 2017 ble et av våre beste år. Vi tok i bruk helt ny seminastasjon, og vi øker verdiskapningen mye gjennom avlsframgang. Jeg får stadig rapporter om at vår genetik blir mer dominerende i stadig flere land.

Det sa administrerende direktør Olav Eik-Nes til Norsvins årsmøte. Norsk Duroc AS ble også dannet i fjor, og den er ikke bare viktig i Norge ved at alle nå får tilgang til denne farrasen. Den norske durocen blir også stadig viktigere internasjonalt som én av to dominerende farraser.

– Med tanke på avlsmessig utvikling ble 2017 et av våre beste år. Hvis vi tenker på avlsframgangen som vekst i verdiskapningen, så vokste den med nærmere 80 millioner kroner i fjor. Vi snakker da om framgang for viktige egenskaper som fôrforbruk, tilvekst og kullstørrelse. Omregnet tilsvarer dette en økt verdiskapning på enten 50 kroner per slaktegris, eller 1200 kroner per purke per år. Dette er formidabel verdiutvikling, sa Eik-Nes.

Han kommenterte også fire viktige forskningsprogrammer som har fått støtte fra forskningsrådet (se egen sak side 19). Debatten om dyrevelferd så Norsvindirektøren som en stor mulighet for norsk svineproduksjon. Han mener at svinenæringa må rydde opp i brodne kar, og finne seg sjøl. SPF-visjonen er et viktig ledd i å styrke dyrevelferden, og for Norsvins del er målet å legge om alle foredlingsbesetningene til SPF innen 2024.

– Svinenæringa må finne seg sjøl, og ta grep for å sikre bærekraften framover mot 2030. Forbrukeren i 2030 vil være opptatt av andre ting enn dagens forbrukere. Mattrygghet, sporbarhet og mer klimavennlig produksjon vil stå høyere i folks bevissthet. Det økte smittepresset vil utfordre oss, men fortsatt satsing på god dyrehelse er viktig også for folks helse, sa Eik-Nes.

STÅR STERKT: – Jeg tror norsk gris vil stå sterkt i folks bevissthet også i 2030. Mattrygghet, god dyrehelse, sporbarhet og mer klimavennlig produksjon vil sørge for det, sa Olav Eik-Nes.

Når det gjelder klimavennlig produksjon tror han at grisen vil stå seg godt sammenliknet med storfe og fjørfe. Den er produksjonseffektiv og føref-

ektiv. Og når vi kommer stadig nærmere målet om hundre prosent norske fôrråvarer, vil det styrke grisens plass i folks bevissthet.

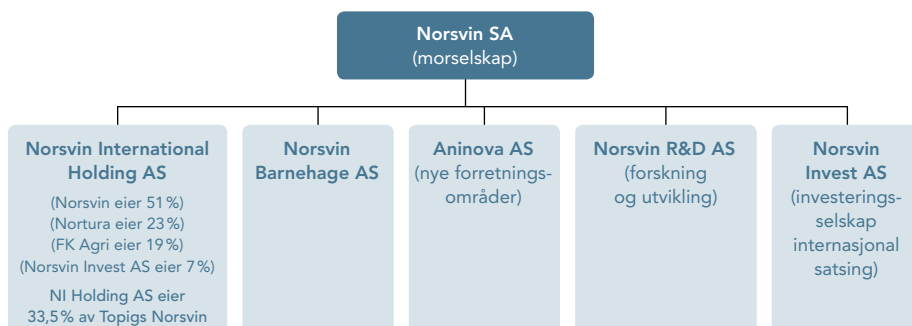
Gode regnskapstall for 2017

Det kunne bokføres gode regnskapstall for Norsvin i 2017.

Norsvin SA oppnådde et årsresultat før skatt på 5,4 millioner kroner i 2017, en økning på 0,2 millioner fra året før. Selskapets driftsresultat var 6,1 millioner, en økning på 1,7 millioner i forhold til året før.

Ved utgangen av året var Norsvin SAs egenkapital 112 millioner, noe som utgjør 62 prosent av totalkapitalen. Årsmøtet besluttet å legge årsresultatet på 5,4 millioner kroner til egenkapitalen.

Konsernregnskapet består av Norsvin SA, Norsvin International Holding AS, Norsvin R&D AS, Aninova AS, Norsvin Barnehage AS og Norsvin Invest AS. Konsernet oppnådde et årsresultat på 15,3 millioner kroner i 2017, en økning på 10,5 millioner sammenliknet med året før. I styrets årsberetning og regnskap heter det at økningen i all hovedsak kan tilskrives bedre resultat i tilknyttet selskap Topigs Norsvin Holding BV.

Vil ha flere slaktegrisprodusenter i folden

Slaktegrisprodusenter som ønsker å bli med i Norsvin tilbys nå gratis medlemskap første året. Det kom etter flere innlegg hvor det ble etterlyst større interesse for slaktegrisprodusentene fra Norsvins side.

TORE MÆLUMSÆTER
Norsvins årsmøte, Hamar

I årsmøtedebatten på Norsvins årsmøte var det flere som etterlyste sterkere initiativ fra Norsvins side for å få med seg flere slaktegrisprodusenter i organisasjonen. Den siste tids debatt om dyrevelferden i Rogalands slaktegrisproduksjon har nok fått mange til å skjønne at litt for mange slaktegrisprodusenter går under radaren i flere sammenhenger. Da en av talerne på årsmøtet kom til å karakterisere slaktegrisen som et biprodukt, smalt det fra salen;

– Slaktegrisen er ikke et biprodukt. Det er faktisk svinproduksjonens hovedprodukt. Det er slaktegrisen vi møter markedet

VILLSSVIN: – En svinebonde i Østfold skjøt nylig tre villsvin utenfor grisehuset. Det er fortsatt lov å føre dem. Kan Norsvin gjøre noe for å få slutt på det? spurte Erling Mysen, Østfold.

og forbrukerne med, slo Bjørn David Bratlie i Norsvin Hedmark fast.

GRATIS MEDLEM FØRSTE ÅR
Flere etterlyste incentiver for å få flere slaktegrisprodusenter med, og ett konkret resultat ble at årsmøtet enstemmig sluttet seg til et forslag om å gi slaktegrisprodusenter som vil være med et års gratis medlemskap. Også fra Norsvins ledelse ble det sagt at organisasjonen burde bli flinkere til å løfte slaktegrisprodusentenes interesser.

FINN LØSNING: – Det er ikke smågrisene som er problemet, det er mengden purker. Her må Norsvinstyret jobbe fram løsningsforslag, sa Sverre Tyldum, Trøndelag.

– Direktør Olav Eik-Nes sa at vi på ett år hadde hatt en verdiskapning på 1200 kroner per purke i 2017 som følge av bedre fôrforbruk, økt tilvekst og økt kullstørrelse. Gi noe av dette til slaktegrisprodusentene. Det er de som plages mest av økende vitalitet i den nye grisen, og det er de som får trykket på dyrevelferdssida. Jeg unner dem noen kroner, sa Trond Mehus, Nordland.

DYREVELFERDSUTFORDRING
Hans-Ole Sætra Erikstein, Telemark, spurte hvem som egentlig setter standarden for dyrevelferd.

– Den er det egentlig vi som bør sette. Vi ser at varemottakerne våre er under ekstremt press fra kjedene. På egg-siden investerte mange i innredete

LAG PRESS: – Vi må jobbe mye mer aktivt for å få folk til å forstå smittepresset og farene ved økende villsvinstamme i Norge. Stammen må bekjempes, sa Maria Østerås, Hedmark.

NOEN KRONER: – Jeg unner slaktegrisprodusentene noen kroner, sa Trond Mehus, Nordland.

IMPONERT: – Jeg er imponert over hva vi får til internasjonalt. Men jeg savnet flere norske svineprodusenter da den europeiske svineprodusentorganisasjonen EPP var i Stavanger i fjor, sa Magnar Fjeldheim, Rogaland.

miljøbur så sent som i 2012, og nå presses de til å levere fra frittgående høns. Også kyllingprodusentene presses ved at en kjede innfører sin egen rase som ifølge dagligvarekjeden og dyrevernerne skal representere bedre dyrevelferd. Hvordan løser vi dette om vi møter krav om en ny purkerase? Skal vi bare kjøre på med vårt? Også vi kan bli satt under press, sa Erikstein.

BÆREKRAFTIG AVL
Norsvins styreleder Geir Heggheim

UNØDVENDIG: – Når Norsvin tjener penger synes jeg det er unødvendig å øke sædprisen og øke gebyrene, sa Ove Aanestad, Rogaland.

SETT STANDARDEN: – Vi må sette standarden for god dyrevelferd, mente Hans-Ole Sætra Erikstein, Telemark.

svarte Hans-Ole med å si at vi må møte slikt press ved å vise til bærekraftsperspektivet.

– Vi bruker 100 kilo mindre fôr per slaktegris i dag enn for 60 år siden. Vårt avlsarbeid sparer samfunnet for store fôrkostnader, og dermed store kornarealer som kan brukes til annen matproduksjon. Vi driver en stadig mer klimasmart produksjon. Og når vi skal snakke med handelen om dyrevern, kan vi vise til at i alle disse åra har vi hatt og har fortsatt et balansert avls-mål hvor viktige bærekraftsprinsipper er nedfelt. Hvis vi oppdager slagsider i avlsmaterialet vårt, så er vi faktisk i stand til å justere kursen og rette opp ting. Vi må tørre å trekke inn i denne diskusjonen at vi har store fortrinn gjennom egen nasjonal avl, også i forhold til bærekraft og dyrevelferd, mente Heggheim.

SLAKT: – Slakter vi noen drektige purker jobber vi mindre og tjener mer ved økende svinekjøttoverskudd, sa Christian Bjørnstad, Østfold.

FOR DÅRLIG: – Norsvin er for mye opptatt av purke- og smågrisproduksjon. Oppmerksomheten overfor slaktegrisprodusentene er for dårlig, mente Anders Schanche Rettedal, Rogaland.

NYE REGULERINGSVERKTØY
Og når det gjelder hva som gjøres for å utvikle nye verktøy i kampen mot overproduksjon, sa han at det jobbes bredt for å gi Omsetningsrådet nye innspill. Norsvin samarbeider med faglagene, Nortura og KLF i dette arbeidet.

BRA: – Det er bra at slaktegrisproduksjonens betydning løftes i bevisstheten vår, sa Hans Harald Kirkevold (under), Vestfold.

SA OPP: – Jeg fikk nylig en e-post fra en slaktegrisprodusent som sa opp sitt Norsvinmedlemskap. Vi må gjøre mer for å få med flere slaktegrisprodusenter, sa Per Inge Egeland, Rogaland.

Spedgris: Jernmangel forringer tilveksten etter avvenning

I motsetning til mange andre dyrearter har spedgriser et ganske stort jernbehov. I løpet av de få første leveukene mangedobles fødselsvekta, og

dermed skal det dannes ganske store mengder blod.

JESSIE KRISTOFFERSEN
dyrlege Ø-Vet

I de røde blodcellene finnes stoffet hemoglobin. Det består av protein og jern.

Hemoglobinet har jobben med å transportere oksygen rundt i kroppen, og frakte kulldioksyd tilbake til lungene for utånding.

Hvis grisene opplever et lavt hemoglobinnivå og blodmangel, vil det igjen avleire seg i forringet tilvekst. Et dansk forsøk har vist at en stigning av hemoglobinnivået i blodet med 10 g/l kan øke den daglige tilveksten etter avvenning med 18 gram.

JERNFORBRUKET

Spedgrisenes inntak og forbruk kan grovt skisseres slik; de fødes med en jernreserve på cirka 50 mg, hvorav 45 mg allerede er bundet og i bruk. Deretter opptar de cirka 1 mg per dag fra purkemelka, og vanligvis gis det ved kastrering 1 ml av et 20 prosent jernprodukt, eksempelvis Uniferon. I løpet av en diegving på 35 dager svarer det til en samlet tilgjengelig jernreserve på 240 mg.

I samme periode har de imidlertid et daglig behov i området 10 mg jern, noe som løper opp i 350 mg i diegvingen. De står med andre ord i et umiddelbart underskudd av 110 mg jern. Underveis begynner de likevel å oppta jernholdig spedgrisfôr, og på

samme måte vil tildelingen av torv i mange tilfeller sikre at de faktisk kommer til avvenning med et tilfredsstillende hemoglobinnivå på 110 mg/l eller i overkant.

STIGENDE KULLSTØRRELSE

Ovenstående strategi vil i mange besetninger være tilstrekkelig til å dekke grisenes behov, slik at tilveksten etter avvenning ikke begrenses av jernmangel. I andre besetninger kan vi likevel, til tross for dette, diagnostisere jernmangel. Det kan ha flere årsaker. Én av de mest utbredte årsakene er at vi opplever en stigende kullstørrelse. De førstefødte grisene får mye jern fra purkemelka, men flere forsøk har vist at de sist fødte får mindre. I tillegg til dette kommer årsaker som feil eller uheldig dosering, mangelfull injeksjonsteknikk hvor noe av jernet deponeres i fettvevet, eller det skjer tilbakebøl fra injeksjonsstedet.

ANDRE GRUNNER

Vi må også peke på årsaker som toksiner i fôret og e-vitaminmangel, magesår hos purkene, samt en infeksjon i blodcellene med en blodparasitt kalt *Mycoplasma suis*. I slike tilfeller kan purkene lide av blodmangel, hvorpå spedgrisene blir født med en mindre jernreserve. Det vil også være mindre jern i purkemelka. Hvis det er tilfellet, må en selvfølgelig finne primærårsaken og håndtere situasjonen så raskt som mulig. Men den aktuelle blodmangelen hos spedgrisene må bestemt også behandles.

Undersøkelsen av blodmangel skjer lett og raskt ved å analysere en enkelt bloddråpe fra spedgrisens øre. Bloddråpen samles opp, og analyseres i et lite medbragt apparat som gir resultatet etter få sekunder. For å få et representativt bilde av besetningen bør det tas 20 prøver. Det er viktig å merke seg at grisene kan være bleke når de har lave nivåer av hemoglobin, men vi kan saktens diagnostisere blodmangel uten at grisene er bleke også. Det er ikke mulig å lage en visuell vurdering

av grisene, og på den bakgrunnen avkrefte tesen om blodmangel.

HANDLINGSPLAN

Hvis en diagnostiserer blodmangel bør det iverksettes en handlingsplan for å få hemoglobinnivået opp. Først og fremst bør nåværende prosedyre gjennomgås. Hvis det gis injeksjonsjern bør det undersøkes om sprøytene gir riktig dose, samt at injeksjonsteknikken er korrekt. Hvis det ikke finnes feil ved disse punktene bør en overveie å øke doseringen til 300 mg ved den første injeksjonen, eller innføre en ekstra injeksjon av cirka 200 g cirka en uke etter avvenning.

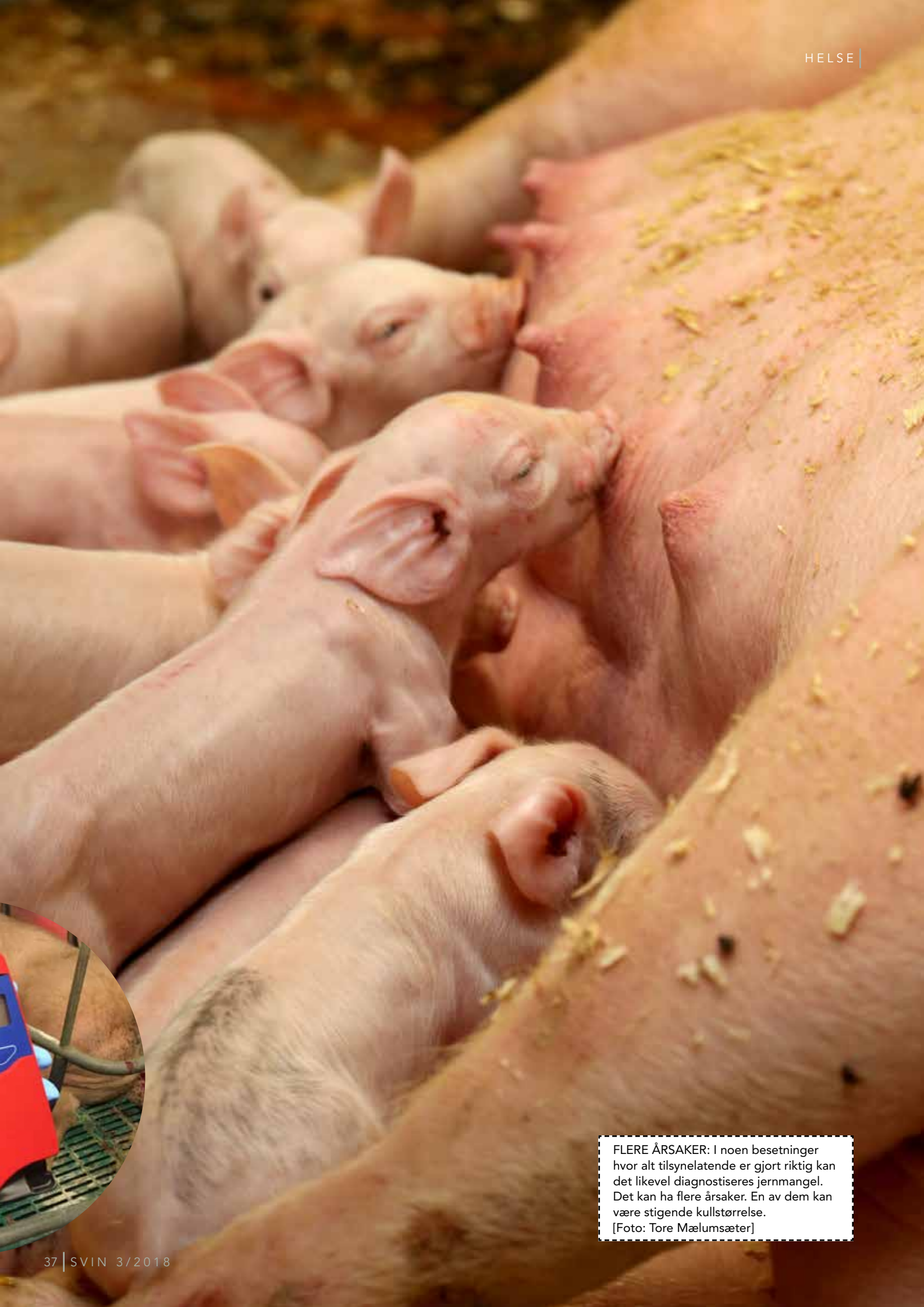
For å unngå potensielle bivirkninger skal en likevel være oppmerksom på at en dose på 300 mg per injeksjon ikke bør overstiges. Alternativt kan en forsøke å tildele et oralt supplement i siste halvdel av diegvingen. Hvis utgangspunktet er jerntildeling via en oral metode, bør det settes inn en jerninjeksjon ved kastrering. I tillegg må en altså forsikre seg om at jernmangelen ikke skyldes et underliggende problem ved purkene.

For å sikre at en gir grisene de beste betingelsene, og at en har løst eventuelle sunnhetsmessige utfordringer, bør en alltid ta en oppfølgende kontroll av 20 spedgriser får å sikre at iverksatte handlingsplaner har bragt hemoglobinnivået opp på et tilfredsstillende nivå.

RASKT: Med et Haemocue-apparat kan vi på få minutter, raskt og effektivt, måle spedgrisenes hemoglobinnivå.

[Foto: Tine Kjær Schøning]

FLERE ÅRSAKER: I noen besetninger hvor alt tilsynelatende er gjort riktig kan det likevel diagnostiseres jernmangel. Det kan ha flere årsaker. En av dem kan være stigende kullstørrelse.
[Foto: Tore Mælumsæter]

Reduserer MRSA-smittefare

Svineprodusenten får et større ansvar for å hindre smitte av antibiotikaresistente bakterier i grisehuset i en ny forskrift.

Landbruks- og matdepartementet har fastsatt ny forskrift som skjerper tiltakene mot antibiotikaresistente bakterier. Alle personer som har vært steder der de kan ha blitt smittebærere av den resistente bakterien MRSA, og som skal inn i en svinebesetning, enten må gjennomgå test for å vise at de er fri denne bakterien, eller bruke overtrekksklær, kirurgisk munnbind, engangshansker og hodeplagg.

– Disse antibiotikaresistente bakterierne kan smitte både fra menneske til gris og fra gris til menneske. Med dei nye reglane gjer vi tiltak for å redusere risikoen for at gris blir smitta av bønder og røktarar. Antibiotikaresistente

MÅ TIL: Enten MRSA-test, eller bruk av overtrekksklær, skikkelig munnbind, engangshansker og hodeplagg er påkrevd for å redusere smittefare.

bakteriar er ein trussel for folkehelsa, og vi må unngå at norske grisehold blir ei kjelde for resistente bakteriar i samfunnet, sier landbruks- og matminister Jon Georg Dale.

MENNESKER SMITTER OFTE DYR
Flere års erfaring med overvåkning av smittetilstanden viser at det i Norge vanligvis er mennesker som er kilden til at smitten kommer inn i landbruket. Derfra går smitten videre til andre svinebesetninger. Derfor stilles det nå strengere krav til beskyttelsesutstyr i grisekjøset.

BESKYTTELSE ELLER MRSA-TEST
Skal man inn i et grisekjøse, og har vært i en risikosituasjon, må man bruke beskyttelsesutstyr. Dersom man ønsker å jobbe uten utstyret, må man først teste seg for MRSA i Norge. Testen må være negativ. Hver gang man er i en risikosituasjon, må man teste seg på nytt for å slippe å bruke beskyttelsesutstyret. En slik test tas hos fastlegen og er gratis for alle som har vært i risikosituasjoner.

Du har vært i en risikosituasjon hvis du har:

- // hatt kontakt med dyr som du visste, eller burde ha visst, var positive for antibiotikaresistente bakterier.
- // besøkt eller arbeidet i husdyrbesetning i utlandet.
- // vært innlagt i helseinstitusjon, fått tannbehandling eller gjennomgått omfattende helseundersøkelse i utlandet.
- // arbeidet som helsearbeider i utlandet.
- // oppholdt deg i barnehjem eller flyktningeleir i utlandet.

Redusert antibiotikabruk

I perioden 2013 – 2016 ble bruken av antibiotika til kjøledyr i Norge (målt i kg.) redusert med 24 prosent. Også antibiotikabruken til matproduserende landdyr går videre ned, fra et svært lavt nivå i internasjonal sammenheng. Reduksjonen fra 2013 til 2016 var 4 prosent.

Det pågår omfattende overvåkning av antibiotikaresistens i norske svinebesetninger. Som Svin skrev i forrige utgave ble det ikke gjort funn i norske svinebesetninger av den MRSA-stammen som har stor utbredelse i svineholdet i mange land (LA-MRSA/MRSA CC398) i 2017. LA-MRSA fra gris er en viktig kilde til MRSA hos mennesker i land med stor utbredelse av denne bakterien i svineholdet.

Plastplater til alle formål

- Melkerom** – egnet til ALLE dyreslag
- Teknisk rom** – upåvirket av fukt og skitt
- Våtrom** – enkle å holde rene/vaske
- Husdyrrom** – lette å bearbeide/montere

Stort utvalg av lagerførte varer i Norge – tykkelse 1,5–42 mm.

www.bergerud-gaard.no
1735 Varteig | Tlf. 918 45 004
ole@bergerud-gaard.no

Blåspray kan være forbudt

Mattilsynet minner om at blåspray med fargestoffer uten MRL-verdi eller E-nummer er forbudt til matproduserende dyr.

Blåspray har vært brukt til behandling av overfladiske sår og hudinfeksjoner på dyr. Men mange av disse sprayene inneholder virkestoffer med blå farge som det ikke er tillatt å bruke på matproduserende dyr.

Dersom du ønsker å benytte blåspray til matproduserende dyr, inkludert hest som også er i matkjeden, er det viktig at du først undersøker hvilket fargestoff sprayen inneholder. Flere blå fargestoffer, for eksempel krystallfiolett, basic violet, metylrosanilin eller gentianfiolett, er ikke oppført i tabell 1 i vedlegget til forskrift om legemiddelrester i næringsmidler fra dyr. De skal derfor ikke brukes til matproduserende dyr.

GODKJENT: Dette er eksempler på et par blåsprayer som er godkjent. [Foto: Sølvi Gravem]

Det finnes også sprayer med blå farge som inneholder tillatte fargestoffer som har E-nummer, for eksempel E131 Patent blå V

og E133 Brilliantblå FCF. Animalia skriver at det i Norge ikke finnes godkjente legemidler med disse fargestoffene.

Kontakt
en av våre
svineselgere
for nærmere
info:

Levanger

Odd Arne Nordahl
Mobil: +47 979 84 055
Odd.Arne.Nordahl@felleskjopet.no

Hamar

Harald Rønning
Mobil: +47 916 50 811
Harald.Ronning@felleskjopet.no

Larvik

May Helen Gryte
Mobil: +47 952 43 168
May.Helen.Gryte@felleskjopet.no

Rogaland

John Skretting
Mobil: +47 957 03 858
John.Skretting@fkra.no

**Pris på
forespørsel**

www.felleskjopet.no

Nedap Compact Feeder for fødebinger

Individuell førtildeling etter kurver

- Langsom utføring flere ganger om dagen
 - høyere vannopptak
 - høyere melkeproduksjon
 - høyere fravenningsvekt
- Styres via smartphone
- Kan ettermonteres på alle typer volumbokser

MAURITZ AARSKOG
advokat og partner i Østby Aarskog
Advokatfirma AS.

//JUSSPALTEN//

Privat vei:

Eiendomsrett, bruksrett, rett til å sette opp bom og kreve bompenger

Privat vei fører med seg flere spørsmål og er ofte grobunn for uenighet og tvister. Ute på bygdene er det vanlig med privat vei, og det er ikke uvanlig at gårdsbruk har felles vei eller veirett over hverandres eiendom.

Typiske spørsmål som går igjen er: Hvem eier veien? Hvem har rett til å bruke veien? Hvilke regler gjelder for adgang til å stenge veien?

Eiendomsrett til den private veien er ofte avgjørende for hvem som kan iverksette ulike tiltak på veien: For eksempel adgang til å sette opp bom og eventuelt også kreve bompenger. Ofte vil den som har eiendomsrett til grunnen også ha eiendomsrett til selve veien. Det trenger imidlertid ikke alltid å være slik: Et praktisk eksempel er skogeieren som med tillatelse fra naboen har bygd vei på fremmed grunn for å få naturlig adkomst til skogen. Selv om skogeieren eier veibygget over naboen eiendom må bruk av veien samsvare med den retten han har avtalt med grunneieren. Likeså kan heller ikke grunneieren uten videre ta i bruk en vei som er bygget opp av andre. Veier kan også eies i fellesskap. Det er praktisk i tilfeller hvor veien strekker seg over ulike eiendommer eller flere brukere sammen har etablert vei over fremmed grunn til sine respektive eiendommer.

Rett til å etablere bom på privat vei er ofte aktuelt: Typisk for å hindre at utenforstående bruker veien. I kraft av sin eiendomsrett har grunneier som utgangspunkt adgang til å etablere bom på sin private vei. Imidlertid kan grunneiers rett til å etablere bom være begrenset av andre rettighetshavere til bruk av veien. Grunneier må respektere andre rettighetshavere til veien og kan derfor ikke sette opp bom som stenger for en slik rettighetshaver: I så fall må rettighetshaveren få nøkkel til bommen eller liknende.

Veirettigheter (bruksrett til andres vei) kan ha ulike stiftelsesgrunnlag. Det vanligste er avtale. Veirettigheten er gyldig selv om den ikke er tinglyst på den tjenende eiendom, men tinglysning er å anbefale fordi det sikrer rettsvern for rettighetshaveren. Det vil si at veirettigheten ikke blir tapt selv om den tjenende eiendommen overdras mm. I tillegg kan veirett ha oppstått gjennom for eksempel hevd og alders tids bruk. Hevd krever bruk av veien i den tro at man har en veirett i minst 20 år. I noen tilfeller kreves slik bruk i minst 50 år. En hevdet veirett har rettsvern uten tinglysning.

Friluftsloven hjemler enkelte allemannsretter. Det vil si rettigheter som tilligger alle uten særlig rettsgrunnlag. Allemannsrettene omfatter blant annet ferdselsrett. I utmark kan som utgangspunkt enhver ferdes til fots, med sykkel eller ridende til hest så lenge det skjer hensynsfullt og med tilbørlig aktsomhet. I innmark er ferdselsretten noe mer begrenset: Men på vei eller sti kan man også i innmark som utgangspunkt ferdes hele året til fots, med sykkel eller ridende til hest så lenge man ikke passerer gårdsplass eller hustomt eller på annen måte er til utilbørlig fortrensel eller ulempe for eier eller bruker. Allemannsretten omfatter som utgangspunkt ikke motorkjøretøy eller hestekjøretøy: Slik ferdsel kan eier av privat vei derfor forby med mindre annet er bestemt.

Den som har eiendomsrett til privat vei kan også som utgangspunkt kreve bompenger for bruk av veien. Denne retten er imidlertid begrenset av vegloven § 56: Der framgår at oppkreving av bompenger krever samtykke fra kommunen. Kommunen fastsetter også størrelsen på bomavgiften og kan videre sette vilkår for bruken av bompengene som kommer inn. I sine avgjørelser vurderer kommunen først og fremst om det er rimelig å kreve bompenger på den aktuelle veien, herunder hvor stor avgift som er rimelig. Aktuelle momenter i denne vurderingen er omfang av ferdsel og slitasje på veien og kostnader med veivedlikehold.

«Endelig noen som tar smitte på alvor!»

MRSA-smitte er kanskje noe av det grisebonden frykter mest. Fjøsssystemer har fokus på forebyggende tiltak som gode planløsninger med riktig dyreflyt, puljevis seksjonering og innsleding av personell.

Vår unike glassfiberinnredning er kompakt, lett og sterk, og har hele 10 års garanti. De glatte flatene sikrer god rengjøring og desinfisering som er en meget viktig faktor for å unngå smitte.

Kontakt en av våre rådgivere:

Avdeling Øst:
Hans Trøstheim
E-post: hans@fjossystemer.no
Tel: 917 12 414

Ola Rognlien
E-post: ola@fjossystemer.no
Tel: 906 83 519

Avdeling Vest:
Ole Henry Lid
E-post: lid@fjossystemer.no
Tel: 917 80 702

Kjetil Olsen
E-post: kjetil@fjossystemer.no
Tel: 994 46 840

Avdeling Sør:
Sivert Johnsen
E-post: johnsen@fjossystemer.no
Tel: 48115 565

Avdeling Midt-Norge:
Bjørn Åge Fjeset
E-post: fjeset@fjossystemer.no
Tel: 950 88 849

Einar Myhr
E-post: einar@fjossystemer.no
Tel: 950 77 321

www.fjossystemer.no

Fjøsssystemer støtter kombinertlandslaget

FJØSSYSTEMER

Bonden og dyrenes førstevalg

Øst
2634 Fåvang
Tlf. 61 28 35 00
ost@fjossystemer.no

Sør
3178 Våle
Tlf. 33 30 69 61
sor@fjossystemer.no

Vest
4365 Nærbø
Tlf. 51 43 39 60
vest@fjossystemer.no

Nordvest
6770 Nordfjordeid
Tlf. 57 86 25 05
nordvest@fjossystemer.no

Midt
7473 Trondheim
Tlf. 72 89 41 00
midt@fjossystemer.no

Bygg
2634 Fåvang
Tlf. 61 28 35 00
bygg@fjossystemer.no

SIDE 38		www.bergerud-gaard.no ole@bergerud-gaard.no Tlf. 91 84 50 04	Plastplater til alle formål.
SIDE 27		www.bruvik.no jlbruvik@bruvik.no Tlf. 55 53 51 50	Vi leverer komplette systemer for landbruksventilasjon til gris, storfe, småfe, fjørfe og hest.
SIDE 22		www.danbox-agro.com salg@danbox-group.com Tlf. +47 463 55 666	Med klimapaviljonger får du kvalitetsbygg – en økonomisk og attraktiv totalløsning. Vi leverer plastplater til alle formål. Ta kontakt for et uforpliktende tilbud.
SIDE 39 BAKSIDEN		www.felleskjopet.no Felleskjøpet Agri Tlf. 03520 www.fkra.no FK Rogaland Agder Tlf. 51 88 70 00	Felleskjøpet er hovedleverandør av driftsmidler til Norsk landbruk. Våre viktigste produktområder er korn, kraftfôr, plantekultur, maskin, butikkvarer, innendørsmekanisering og faglig kompetanse.
SIDE 3/41		www.fjossystemer.no Øst, Fåvang Tlf. 61 28 35 00 Sør, Våle Tlf. 33 30 69 61 Vest, Nærbø Tlf. 51 43 39 60 Midt-Norge, Heimdal Tlf. 72 89 41 00	TOTALLEVERANDØREN av komplette løsninger for landbruket. Våre fagkonsulenter skreddersyr løsninger tilpasset ditt behov! – Ta kontakt for prosjektering og tilbud.
SIDE 2		www.furusetth.no furusetth@furusetth.no Tlf. 63 97 70 10	Vi legger vilkårene til rette for et godt samarbeid!
SIDE 31		www.husdyrsystemer.no post@husdyrsystemer.no Tlf. 38 11 81 00	Mambo grisemor og automix. Melkeerstatning og startfôr. Innredning, utgjødsling og ventilasjon.
SIDE 14		www.if.no/landbruk Tlf. 815 11 526	If har hjulpet bønder med landbruksforsikring i mange år. Ta kontakt med en av våre erfarne medarbeidere over hele landet.
SIDE 14		www.jls.no jarle@jls.no Tlf. 51 79 84 50	Jæren Landbrukscenter satser på effektive landbruksprodukter og rasjonelle løsninger som tilfredstiller dagens krav til kvalitet.
SIDE 14		post@link-flooring.no Tlf. 45 24 48 85	Løsemiddelfri spesial-epoxybelegg for fjøs.
SIDE 32		www.norsk-slakt.no per-arne.nesjan@norsk-slakt.no Tlf. 74 08 37 00	Ønsker mer gris! Vi har svært konkurransedyktige betingelser!
SIDE 13		http://medlem.nortura.no Tlf. 03070	Ditt eget selskap!
INNSTIKK		www.p-lindberg.no kontakt@p-lindberg.no Tlf. 21 98 47 47	Leverandør av varer til det danske landbruket i 160 år, nå også i Norge.
SIDE 7		www.prima.as post@prima.as Tlf. 51 79 86 00	Prima Jæren er opptatt av jærsk og norsk landbruk og har vært pådriver for å maksimere inntekten til bonden i Norges matfat.
SIDE 17		www.reime.no postagri@reime.no Tlf. 51 79 19 00	Landets største produsent av innredninger og rekvisita til husdyrrom. Tilbyr også utstyr for gjødslingsbehandling.
SIDE 27		www.skanccke.no werner@skanccke.no Tlf. 414 00 006	Barrikade epoxy systemer, Tapetsering, Gulvarbeid, Våtrom, Sparkling av gulv, Innvendig og utvendig malerarbeid.
SIDE 27		www.vilomix.no firmapost@vilomix.no Tlf. 32 14 01 00	Total leverandør av alle typer jerntilskudd til spe-/ smågris og purker, samt avvenningstov, elektrolytt og tilskuddsfôr til gris. Leverer og produserer alle typer tilskuddsfôr til gris, storfe, sau og hest.

Frykter afrikansk svinepest

Norsvin minner om faren for spredning av afrikansk svinepest. I dag er antakelig den største risikoen for å få dette at folk tar med seg kjøtt fra land som har afrikansk svinepest hjem til Norge, og at dette på en eller annen måte kommer i kontakt med svin som avfall, rester, eller har blitt kastet i naturen. Den andre risikoen er alle norske jegere som er på villsvinjakt i områder med afrikansk svinepest, og ikke sørger for skikkelig renhold og tar med seg kjøtt eller trofeer hjem. Den tredje faren er den stadig økende utbredelsen av villsvin i Norge. De er foreløpig ikke infisert med afrikansk svinepest, men smitten har kommet langt inn i Europa. Kjenner du folk som ferdes i land som har sjukdommen må de forklares at smitten kan overleve i nedfrosset kjøtt i seks måneder. Det kan også smitte via utstyr og klær som er brukt i land med afrikansk svinepest.

Samfunnsrapport fra slakteriet

Her er noen fakta fra en samfunnsrapport som Nortura har fått lagd om sin egen virksomhet i 2017;

- // Nortura legger igjen 4,8 milliarder i skatter og avgifter i kommuner over hele landet. Dette er penger som kan brukes til velferd og vekst i mange lokalsamfunn.
- // Nortura betaler ut 9,6 milliarder til bøndene, og handler for 3,4 milliarder fra bedrifter over hele Norge.
- // Nortura bidrar til at lokalmat kan blomstre. Økning fra 142 til 673 nisjeprodusenter (2012–2017). Dette er bønder som leverer dyr til slakt hos Nortura, men driver sin egen lokalmatproduksjon.
- // 1338 tonn salt er fjernet fra produktene.
- // Jobber med å redusere rundt 600 tonn mettett fett.

Bekymret for Hubbard-økonomien

Den saktevoksende kyllinghybriden Hubbard innføres nå for fullt av Norsk Kylling/Rema 1000. Margrethe Brant-sæter, daglig leder i Norsk Fjørfeleg, er nå bekymret for produsentøkonomien i produksjonen. Kyllingen bruker lenger tid på å oppnå ønsket slaktevekt, og skal ikke slaktes før den er 45–46 dager gammel. I Fjørfe skriver hun at dette vil føre til færre innsett i året, og høyere fôrforbruk per kylling. Hun spør hvordan Rema 1000 skal kunne selge produktene til samme pris som før, uten at dette går ut over produsentenes økonomi.

illustrasjonsfoto

UTGIVELSESPLAN SVIN 2018:

NR.	MANUSFRIST	MATR.FRIST	UTGIVELSE	TEMANUMMER
1	15. jan	19. jan	02. feb	Fôring
2	19. feb	23. feb	09. mar	
3	20. mar	24. mar	07. apr	Helse og arbeidsrutiner
4	23. april	27. apr	11. mai	
5	28. mai	01. jun	15. jun	Gjødsel og energi
6	13. aug	17. aug	31. aug	
7	17. sep	21. sep	05. okt	Bygg
8	15. okt	19. okt	02. nov	
9	19. nov	23. nov	07. des	Innendørsmekanisering

ÅRSMØTE:	Sveriges Grisföretagares årsstämma holdes i år den 27.–29. mai i Visby, Sverige.
DYRSKU'N 2018:	Dyrsku'n i Seljord, Telemark, arrangeres for 152. gang i Seljord i tida 14.–16. september.
AGROTEKNIKK:	arrangeres hvert tredje år, og holdes neste gang den 8.–11. november 2018 på Norges Varemesse, Lillestrøm. www.agroteknikk.no
EUROTIER:	Arrangeres av DLG i Hanover 13.–16. november 2018. Foreløpig er vel 2600 utstillere fra 58 land påmeldt til det som betraktes som verdens største husdyrmesse.

Har du tips om møter, kurs, seminarer, utstillinger eller annet som har bredere interesse for svineprodusenter og andre i svinekjøttets verdikjede, send en e-post eller gi oss et vink! svin@norsvin.no

SVINEJOURNALEN |

NESTE NUMMER AV SVIN, NUMMER 4, KOMMER UT DEN 11. MAI 2018

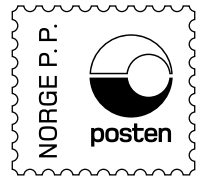
- // Manusfrist: 23. april
- // Bestillingsfrist annonser: 23. april
- // Leveringsfrist annonsemateriell: 27. april

ANNONSEPRISER:

FORMAT	4-FARGER	2./3. OMSLAG
1/1	16.400,-	17.900
1/2	10.200,-	11.200
1/3	8.200,-	
1/4	7.100,-	7.700
1/8	3.950,-	
Baksiden	18.900,-	

LANDBRUKSLEVERANDØRENE:

	3 LINJER	5 LINJER
Enkeltinnrykk	1.800,-	2.300,-
5 innrykk	1.440,-	1.840,-
9 innrykk	1.260,-	1.610,-

FORMAT

Nyhet!

Nytt og forbedret -

FORMAT Slaktegrissortiment!

Vi lanserer nå et nytt og forbedret slaktegrissortiment. Tredelingen gir enkelt mulighet for skreddersydde løsninger, uansett fôringsmodell. Slik sikrer du optimale resultater i din besetning!

FORMAT Stjerne - til besetninger med høy tilvekst og lavt fôrforbruk

FORMAT Vekst - gode produksjonsresultater med normalt fôrforbruk

FORMAT Flex - for de som ønsker høyt energiinnhold

Kontakt din lokale fagkonsulent for en lønnsom fôrprat!